

VIZITA ÎN S.U.A. A EMINENȚEI SALE D. ȘEF RABIN ȘI A D-NEI DR. ROSEN

La invitația marelui organizații United Jewish Appeal, Eminența Sa d. Șef rabin și d-na dr. Rosen au întreprins în cursul lunii ianuarie a.c. o vizită în S.U.A. unde conducătorul nostru spiritual a ținut un ciclu de conferințe în mai multe centre evreiești de peste ocean. În drum spre New York, d-na și d. Șef rabin s-au oprit în Elveția, unde Eminența Sa a participat la ședința comitetului executiv al Congresului Mondial Evreiesc ce s-a ținut la Geneva, în zilele de 7—9 ianuarie 1974.

În ziua de 14 ianuarie, d-na și d. Șef rabin au sosit la New York, fiind întâmpinați la aeroport de către reprezentanții lui United Jewish Appeal și ai altor organizații evreiești importante. În zilele următoare d. Șef rabin și-a ținut ciclul de conferințe în orașele: Chicago, unde a fost călduros salutat în numele organizațiilor evreiești de către d. Filip Kludznik; Pittsburg, unde a fost salutat de d. Ostrov și rabin B. Pupko; Atlanta—Georgia, Omaha—Nebraska, Comden—New Jersey, Flint—Michigan și Miami Beach. Peste tot un public numeros, alcătuit din personalități de vază din viața evreiască, a venit să-l asculte. În onoarea d-nei și d-lui Șef rabin au fost oferite recepții. Astfel, la Miami peste 500 de persoane au luat parte la o recepție organizată sub auspiciile comitetului local al lui Beth Hatfutuzot (Casa Diasporei). În numele numeroaselor organizații ale evreilor originari din țările din răsăritul Europei (Landmanschaft) oaspeții din România au fost călduros salutați de către d. Gilmovski, președintele acestora.

Cu prilejul vizitei pe care a făcut-o la Washington, marea organizație Bnei Brith a oferit o recepție d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen. Printre invitați s-a aflat și d. Cornel Bogdan, ambasadorul României, care a rostit un toast. Domnia Sa a oferit o masă în cinstea d-lui Șef rabin.

La New York, marile organizații evreiești au făcut o primire deosebit de cordială păstorului nostru spiritual. Organizația Antidifamation League a oferit o recepție în cadrul căreia d. Șef rabin a fost salutat de către d. Foster, președinte. Organizația ecumenică Conscience Foundation a oferit un cocteil, oaspeții din România fiind salutați de către președintele acesteia, d. rabi Arthur Schmeer. Printre participanți se aflau reprezentanții tuturor cultelor. Marea organizație American Jewish Committee a oferit de asemenea o masă.

Eminența Sa a avut întrevederi cu conducerea Jointului, în frunte cu d. Sam Haber; cu conducerea lui United Jewish Appeal, în frunte cu d. Irving Bernstein; cu președintele consiliului de conducere al lui Yeshiva University, d. rabi Dr. Belkin; cu d. rabi dr. Israel Mowshowitz, președintele lui International Synagogue, cu d. rabi Harold Gordon, vicepreședintele lui Board of Rabbis, cu d. Jacques Stein președintele comitetului președinților marilor organizații evreiești, precum și cu alte personalități.

În decursul vizitei, d-na Amalia dr. Rosen a vorbit în fața organizațiilor feminine, înfățișând activitatea de asistență socială desfășurată de F.C.E. cu sprijinul financiar al Joint-ului.

Presa evreiască și americană a acordat atenție prezenței în S.U.A. a d. Șef rabin dr. Moses Rosen. Domnia Sa a acordat numeroase interviuri, care au apărut în ziarle: New-York Post, Daily News, Forwertz, Allgemeine Journal etc. De asemenea, a apărut în emisiuni de televiziune transmise de compania N.B.C., de posturile din New York și din celelalte state vizitate.

Intrevederea cu d. Gerald Ford, vicepreședintele S.U.A.

În ziua de 6 februarie a.c. d. Șef rabin dr. Moses Rosen, președintele Federației Comunităților Evreiești din România, a avut o întrevedere cu d. Gerald Ford, vicepreședintele S.U.A. În cadrul convorbirii cordiale ce a avut loc, d. Șef rabin a vorbit despre tradițiile obștei evreiești din România, scoțind în evidență drepturile și libertățile de care evreii, alături de toți cetățenii țării, se bucură pe deplin. Vicepreședintele S.U.A. și-a exprimat satisfacția pentru această relatare, și a transmis un salut cordial obștei evreiești, precum și întregului popor român.

D. Șef rabin a avut, de asemenea, întrevederi cu d. Karl Albert, președintele Camerei Reprezentanților, cu d. senator Jacob Javitz, cu senatorul Nelson, congressman Vanik și cu alți membri ai Senatului și Camerii Reprezentanților. De asemenea a avut o întrevedere cordială cu guvernatorul statului New York, d. Wilson.

În ziua de 7 februarie a.c. d-na și d. Șef rabin au părăsit New Yorkul, îndreptându-se spre Paris.

* *

În ziua de 14 februarie Eminența Sa și d-na dr. Rosen a revenit la București. Pe aeroportul internațional Otopeni au venit în întâmpinarea conducătorii Federației și ai Comunității din București, clerici, președinți de temple și sinagogi, enoriași ai obștei.

A fost de față reprezentantul Departamentului Cultelor.

Vineri 15 februarie, în cadrul serviciului divin de Kabbalat Șabat, obștea bucureșteană a întâmpinat cu căldură și deosebit respect pe păstorul nostru spiritual și pe d-na Rosen. Dînd glas simțămîntelor generale, d-ții: prim rabin ritual și pe d-na Rosen. Dînd glas simțămîntelor generale, d-ții: prim rabin I. M. Marilus; Emil Șechter, secretar general al F.C.E.; Daniel Segal, președintele comunității din București; Martin Băluș, vicepreședinte; — au rostit un cuvînt de bun venit, adresînd felicitări d-lui Șef rabin pentru reușita vizitei.

A doua zi, Șabat Mevarhim, conducerea templului coral a oferit un Kiduş.

TELEGRAMĂ

Domniei Sale

Domnului EMIL BODNARAȘ
Vicepreședintele Consiliului de Stat
al Republicii Socialiste România

Cu prilejul aniversării zilei Dv. de naștere vă rog să-mi îngăduiți ca atât în nume personal cît și în numele Federației Comunităților Evreiești Mozaice din Republica Socialistă România să vă exprim, odată cu cele mai respectuoase omagii, călduroase urări de deplină sănătate și noi succese în binecuvîntata muncă ce o depuneți în slujba patriei și pentru fericirea întregului popor.

Dr. MOSES ROSEN
Șef rabinul și președintele Federației
Comunităților Evreiești Mozaice
din Republica Socialistă România

Scrisorile lui Costaforu

Revista Arhivelor publică în nr. 3 din 1973 cîteva scrisori inedite ale lui G. C. Costaforu, reprezentînd una din cele mai inteligente analize ale antisemitismului interbelic și, în același timp, una din cele mai ferme atitudini antifasciste din cîte a cunoscut vremea.

Avocat de seamă al baroului românesc, umanist european, condei lipsit de echivoc, spirit netranzaționalist într-o epocă excesiv de bogată în tranzații morale, animator al „Ligii drepturilor omului” și altor organizații autentice democratice, Costaforu a fost „pedepsit” de niște studioși cu bite la 11 decembrie 1925 — după cîteva avertismente lipsite de ecou la cel avertizat și cîteva șantaaje neurmate de tremurici și abdicare — fiind bătut la sînge pe peronul gării din Cluj. Scăpat cu viață, din pricină că intelectuali respectivi nu dobindiseră, se pare, încă, suficientă experiență în domeniul asasinatului și — de altfel — erau numai circa zece contra unul — conducătorul Ligii — vai, atît de necesare — s-a hotărît să trimită din spitalul unde fusese ținut la pat, cîteva scrisori pe adresa ucigașilor săi virtuali. Strîne la un loc misivele ar putea fi intitulate: „Victima prelucrîndu-și călăul”. Dar, așa cum se cam întîmplă în asemenea situații, cuvintele lui Costaforu n-au ajuns la destinație, deoarece o scrisoare necesită nu numai un trimițător care s-o scrie, ci și un adresant dispus s-o citească. Pe de altă parte, așa cum precizează istoricul Florea Nedelcu, prin a cărui remarcabilă grijă scrisorile amintite vîd acum lumina tiparului — editorii solicitați la vremea respectivă s-au derobat de la publicare, ridicînd jenați din umeri: știți, mai sînt persoane de gară...

Care-i izvorul prim al antisemitismului? Spirit raționalist și ostil mentalității „catapetesmei” care atribuie șovinismelor un caracter congenital (m-am născut „anti”), Costaforu consideră că fenomenul e injectat prin educație, fiind — deci — tot prin educație extirpabil.

„Binele ce vreau să vă fac — scrie Costaforu — este chiar acela ce tatăl meu mi-a făcut mie, dezbrăcîndu-mi mințea de prejudecățile curente, prejudecăți care întuneacă judecata, care ne orbesc, care ne robesc”... „Era firesc să adopt încă de tînră convingerile unui părinte, om luminat între cei mai luminați din vremea lui”. În aceeași ordine de idei, autorul creionează un portret subtil și întru nimic desuet al noțiunii de prejudecată, stăruind asupra caracterului periculos de „comfortabil” din punct de vedere spiritual al acesteia: nu mai am nevoie să gîndesc cu creierul meu.

„Vreau să vă liberez mințea de cea mai înrădăcinată prejudecată, de aceea care sălășluiește în minți de altfel sănătoase, luminate, dar care n-au avut fericitul prilej de-a se curăța la vreme de prejudecată cea mai curentă și totodată cea mai grea de extirpat: antisemitismul. Creierul îmbesit de prejudecăți nu mai judecă; judecă altora și în locul judecății lui. Osteneala de a-și da seama prin el înșuși, omul nu și-o mai dă, alții au judecat înaintea lui, și... el adoptă judecata lor orbesc (prejudecata)”.

Astăzi observația ni se pare intrutotul

firească. Dar în 1925, cînd hitlerismele porniseră să impună continentului ideea „Führerului care gîndește pentru toți”, ințuiția lui Costaforu era peremptorie și, din păcate, nu circula pe toate drumurile Europei.

Analist realist al societății și cunoscător fără iluzii al mecanismelor politice, autorul scrisorilor insistă de asemenea asupra naturii diversioniste a antisemitismului, subliniind interesul limpede, rece, calculat al guvernului de a oferi studențimii nemulțumite, un „vinovat”: iată-l!

„Ca să nu-i aibă pe studenți contra lui — scrie Costaforu — și alături de opoziție, guvernul le-a găsit un derivativ, o diversione. Invenția i-a fost ușoară: căci antisemitismul este diversione clasică, care nu dă niciodată greș și de care s-a folosit partidul liberal în trecut de-atîtea ori cu succes”.

„Diversivunile se înfăptuiesc prin teleghidarea maselor într-o direcție stabilită la centrul de comandă”, iar condiția succesului o constituie capacitatea manipulatorilor de a infuza manipulațiilor convingerea că acționează pe temeiul liberului arbitru și al credințelor proprii. Or, într-o vreme cînd esești nu utilizau încă termenul de „demistificare”, atît de frecvent în deceniile din urmă, Costaforu încerca să dezvăluie resorturile teleghidării sociale. „Știu bine — spune el — că cele ce vă pun în vedere sînt neplăcute vouă. Este chiar umilitor să afli că ai fost păcălit și că din operator ce credeai a fi tu însuși, constăți că n-ai fost decît o unealtă în mîna altui operator. Dar n-am luat condeul ca să vă adepz, domnilor studenți, ci pentru a vă spune adevărurile ce vă pot folosi, măcar că pe ici pe colea ele vă vor necăji”.

În sfîrșit, una din temele-cheie ale lui Costaforu și cu deschidere largă, depășind problematica antisemitismului, și fiind de o universală actualitate, o constituie ideea de valoare, ca singur criteriu de apreciere a omului. „Grație lui (tatăl autorului — n.n.) m-am pătruns încă de copil, că omul nu valorează decît prin meritele sale și nu prin împrejurările din naștere, de situațiunea sau de avere în care omul se poate afla. De aceea cînd m-am aflat pe băncile clasei la Sf. Sava, în clasa unde camarazii mei erau, unii creștini, alții evrei, unii feciori de oameni cunoscuți și bogați, iar alții din părinți necunoscuți și săraci, eu mi-am ales prieteni fără a ține seama de aceste detalii secundare, ci numai după valoarea personală a acestor colegi; iar cel mai de aproape și bun prieten al meu de-atunci a fost și a rămas actualul profesor universitar Emmanuel David, poadoabă necontestată a științei române și om a cărui noblețe de suflet este mai presus încă de valoarea lui științifică”.

Destinul scrisorilor lui Costaforu amintește cazurile înfilnite, din timp în timp, la rubricile de curiozități ale ziarelor, prin care sîntem informați că o carte poștală expedită din insulele Barbados în 1875 a ajuns la Londra de-abia săptămîna trecută. Spre deosebire însă de misivele amintite, scrisorile lui Costaforu n-au ajuns la destinație prea tîrziu: adresantul e cunoscut.

AL MIRODAN

Remember...

...Acum, când a căzut cortina peste luminile sărbătoririi și s-a stins ecoul discursurilor jubiliare, acum când s-a tras, din nou, și cu câștig, „Lozul cel mare” iar Teatrul Evreiesc de Stat și-a reluat — tenace, ardent, încapătinat, credincios — sine însuși — munca sa de peste săptămână, de peste an, munca celui de-al douăzeci și șaselea an al său, acum am rămas în mintă, la noi acasă, cu un album. Pe coperta sa, o cifră scrisă de tipografi cu cerneală aurită: 25. Înăuntru, o viață. Viața unui teatru. Viața unui pumn de oameni, a unor fanatici, dăruși pe viață meseriei lor sublime și torturante, limbii lor materne, atît de dulci și totuși tot mai mult uitată, viața unei „cărufe cu paie”, cum ar fi spus Matei Millo, „paie” care au ris și au suferit pe scenă ca să ne facă pe noi să ridem și să înțelegem, care nu ne-au lăsat să uităm, care ne-au făcut să visăm, care ne-au luat de mînd și ne-au ajutat să privim mai limpede în fața realității noastre de astăzi, care au rostit în idii cuvintele libertate, socialism, dreptate, adevăr. În locul rutilorilor nomade și a „Pomului verde” cu bănci scriștoare, o sală ca o bijuterie, îmbrăcată în catifele de culoarea aurului stins, oferită odată cu adevărurile amintite mai sus și în care, timp de un sfert de veac, Șalom Alehaim și Șalom Aș, Gogol și Brecht, Victor Eftimiu și Aurel Baranga și alții, și alții, și-au rostit înțelepciunile și au arătat viața așa cum e ea, înaltă și joasă eraspreantă și fericită, apăsătoare și senină, și ne-a ajutat să trăim mai frumos.

Remember — spune acest album, și ne arată chipuri de oameni și scene din piese, și alături date și titluri, iar noi trebuie să ne reamintim din ele serile ale 25 de ani de teatru la care am asistat adeseori mulți dintre noi. Remember, spune acest catalog-album, și eu îl răsfoiesc și-mi dau seama din nou că nu-mi place să privesc înapoi, nici măcar cu duioșie, că nu-mi place pozele din tinerețe, că nu-mi place acel „zimbifi, vâ roș” de la 25 de ani, peste care s-au așternut alți 25, și înțeleg mai bine de ce nu ne plac la toți filmele de cinematecă, și nici albumele de familie, și nici pozele de la nunta. Pentru că din ele și peste ele se înalță, biruitor și trufaș, timpul, timpul cu care ne-am bătut și care ne-a lăsat ca cicatrice ale luptei, și cuta adîncă de la colțul gurii, și ridurile de la ochi, și timpurile cărunte.

Remember, spune albumul închinat sferului de veac al Teatrului Evreiesc de Stat, și-l privesc iarăși, trecînd peste nostalgia clipei, și-mi dau seama că n-am dreptate, că acolo, în pagini, e închisă substanța vie a unei arte pe care timpul nu reușește s-o ofilească, că acolo sînt cuprinse trăiri, și simfăminte, și gânduri care plutesc mai departe, în noi și printre noi, că acolo, printre rînduri, îi regăsești, viu, mereu tineri, pe Tevie Lăp-

TEATRUL
EVREIESC
DE STAT
BUCUREȘTI

25

1948-1973

tarul și Vrăjitoarea, pe Herșale Dubrouner și Golem, personajele-simbol pe care actorii i-au adus, în săli pline și mai puțin pline, pentru a demonstra iar și iar că ele nu pot fi ucise de uitare.

Privesc în album și înlînesc privirile și zimbetele de azi ale prietenilor noștri, actorii, cei care nuncesc trei luni ca să ne ofere nouă trei ceasuri înalte într-o seară, seară la care sîntem poftiți și noi nu venim întotdeauna, actorii care respiră prin respirația sălii și care așteaptă aplauzele finale ca semn că mesajul lor a fost receptat și că trăirile lor nu s-au risipit zadarnic în eter. Li privesc și-mi amintesc, și de astă dată nu mai îmi e teamă de amintiri...

Mi-o amintesc pe Sevilla Pastor, această actriță stranie și specială, cu ochi imenși, adînci și aureolați de nimbul tragic al cearcănilor, care nu avea nimic comic în înfățișarea ei, și care a făcut ani, zeci de ani, comedia cea mai explozivă, comedia cea mai grasă, comedia cea mai succulentă. Cînd apărea pe scenă, sala era electricizată, risul era gata pregătit, în colțul buzelor, în inimi, prin buzunare, oamenii știau că Sevilla vine ca să-i învelească pe ei, cei prea adesea amărîți, și se veseleau, pentru că ea, Sevilla lor cea vijelioasă ca cîlonul Flora și plină de viață ca un carnaval sud-american, le știa bine păcatele lor, și viața lor cu haz și necaz de pe Văcărești și Dudești, și-i lua frumusețea dar fără răutate în deridere. O Sevilla Pastor pensionară este de neimaginat, dar cite lucruri inimaginabile nu se petrec în viață, și iată că acest simbol al vitalității teatrului evreiesc de la noi a ieșit la pensie de pe scenă, dar niciodată din amintirea noastră. Sărbătoarea celor 25 de ani ai TES-ului este și sărbătoarea Sevillei noastre, pe care noi, spectatorii, nu o uităm, și-i sîntem mai departe recunoscători pentru tot ceea ce ne-a dăruit, și sîntem bucurioși că albumul și-a deschis paginile cu fotografia ei, așa cum ne-a rămas în amintire: privind lumea puțin uimită, ironică și resemnată...

...Privesc în album și regăsesc un alt personaj fabulos al scenei evreiești, cel sub a cărui baghetă magnetizantă, orchestra și actorii cîntă de peste o jumătate de veac, iar vrăjitorul acesta, care la un simplu gest al minii face sunetele să danese în jurul nostru și care ne scaldă sufletele în armonii venite din folclor și tradiție, se numește — o știm cu toții — Haim Schwartzman. Haim Schwartzman, siluetă fragilă, mobilă și hipnotizantă, ținînd pe jumătate din fosa orchestrei, fredonînd incetîșor partiturile tuturor interpretelor, și legînd scena de sală prin ocheadele aruncate peste umăr — pentru a vedea reacția publicului. Haim Schwartzman, compozitorul și dirijorul, cap de afiș, asemeni marilor vedete, artistul care l-a înțeles la fel de bine și pe „Cîntărețul tristeții sale” și pe „Herșale Ostropoler”, cel care a căpățuit cu melodii răscălitore tot ceea ce era trăire pe scenă, acest savant cunoscător al muzicii evreiești, acest, într-un cuvînt, Schwartzman, care însoțește ca o minunată obsesie melodică, cu un lait-motiv, întreaga istorie a teatrului evreiesc din România... Și dumisale, acum, la un sfert de veac de existență a TES-ului, mulțumiri pentru jumătatea sa de veac (și mai bine!) închinată scenei evreiești și spectatorilor ei.

Sigur, orice selecție săvîrșește, într-un fel, o nedreptate, sigur, mulți, cei mai mulți dintre actorii trupei și-ar merita aici, pe larg, elogiu nostru, și poate că atâtădată vom avea prilejul să vorbim despre arta unor mari actori ca Seidy Glück, Nușă Grupp-Stoian, Samuel Fischer, Benno Poplicher, Ruche Heller-Schapiro, Mano Rappell, Sonia Gurman, Leonie Waldman-Eliad, Abram Naïmar, Marietta Neumann, Isac Cassvan, ca și de excelența parte tînă și revitalizatoare a colectivului teatral. Sigur, animatorii și directorii de scenă ai teatrului,

cei care i-au construit și-i construiesc edificiul repertorial, și-i determină destinele artistice — Franz Auerbach, Maurice Sekler, Iso Schapiro, George Teodorescu, Israel Bercovici — vor beneficia și vor ocupa, în istoria teatrului evreiesc din România, locurile pe care le binemerită. Puținele rînduri de față nu pot da Cezarului ce-i al Cezarului, și, mai ales, fiecărui Cezar în parte, și nici măcar celui care a alcătuit, din fotografii, date, amintiri și pasiune, albumul-catalog care a stîrnit aceste însemnări (autorul albumului fiind, cum era și de așteptat, Israel Bercovici, spiritul însuși al multor din acțiunile culturalizatoare ale teatrului).

Sînt nedreaptă — știu — și acum, cînd aleg din tînăra generație a trupei, doi, doar doi din acești actori talentați și dăruți care întinerec spectacolele T.E.S.-ului, doi care nu sînt singurii buni, dar care sînt incontestabil foarte buni. Li știți, i-ați reținut, ei ocupă nu odată primul planul producțiilor teatrale ale acestei trupei, iar ei se numesc Tricy Abramovici și Carol Marcovici. O fată tînă, frumoasă, împătimită de teatru, vibrînd pe scenă cu toate fibrele trăirilor încordate, zăcînd temperamental, fremătînd sensibil, o ingineră care a renunțat la o mare finanță a interpretării. Și un bărbat tînăr, cu o siluetă monumentală, cu un joc de o mare sobrietate și modernitate, urmărindu-și personajele pînă în cele mai adînci cule ale sufletului și dînd fiecăruia o anume gravitate și profunzime umană. Ei sînt azi „cei de mine”, mine vor deveni poate, la rîndul lor, figuri de legendă, legenda tînăra și tînărului Teatru Evreiesc de Stat, cel care a dus mai departe tradiția bătrînilui, primul teatru evreiesc din lume, cel din Iași, despre a cărui activitate a scris, în 1876, cel dintîi, marele Mihai Eminescu...

SARA ȘTEIN

Etimologie

V-ați gândit vreodată că ebraicul barzel și românescul fier ar putea suporta în mod serios o asociere, ca două verigi, fie și depărtate, ale unui lanț genealogic comunitar, al cărui capăt se pierde în negura vremurilor? Și totuși... Mergînd îndărăt pe firul istoriei, ajungem la latinescul ferrum, din care descinde cuvîntul românesc cu pricina. Ferrum nu are însă origine propriu-zis latină, fiind împrumutat de romani, o dată cu însăși tehnica de extragere și prelucrare a respectivului metal, scurt timp după statornicirea lor pe meleagurile în care le-a fost pentru prima oară semnalată prezența. Dat fiind că descoperirile arheologice indică Etruria drept patria fierului din Peninsula Italică, este de presupus că ferrum a intrat din etruscă în latină ca termen tehnic. Se știe, de altfel, că, la începuturile sale, Roma a suferit ascendentul cultural și politic al etruscilor, popor de obîrșie necunoscută, care a atinsese un înalt grad de civilizație și care, în secolul al VI-lea înainte de erea noastră, făcea sub stăpînire sa mare parte din Italia de azi. Sub raport lingvistic, în sprijinul supoziției formulate mai sus vin un șir întreg de termeni de origine etruscă în latină, care încep toți cu f: nume de localități, ca Felsina, Fescennia, Fregeneae, nume de persoane sau gentilice, ca Faesonius, Fulfennius, Ferennius, numele zeiței Feronia, protectora cîmpilor și a lumii subterane la etrusci, etc.

În numeroase cazuri, cuvintele cu f la inițială au, în afara Etruriei, corespondente care încep cu p sau b. Astfel, numele Feronia se pretează la comparație cu cel de Perenna din numele divinității Anna Perenna; numele gentilic Ferennius, cu cel de Perennius ș.a.m.d. În felul acesta, ferrum poate fi pus în legătură, prin intermediul etruscilor, cu termeni similari ca înfeles din Orientul antic; parzillu în asiriană, barzel în feniciană, dar și în ebraică. Unele detalii fonetice nu constituie obstacole de netrecut dacă admitem că ferrum provine nemijlocit dintr-o formă ipotetică fersom, în care grupul rs se transformă, printr-o simplificare, în rr. Important e că, pornindu-se de aici, se confirmă cu mijloace lingvistice pentru alte cuvinte din aceeași categorie, (a se vedea articolul „Rădăcini lingvistice comune?”, din nr. 251 al revistei noastre) existența unui puternic curent dinspre răsărit

UN NOU BAZIN MINIER

■ În județul Gorj au fost inaugurate lucrările de deschidere a bazinului Jił, unitate ce va ocupa locul secund în industria carboniferă a țării după Valea Jiului și primul loc în producția de lignit. Exploatarea carbunelui se va realiza atît prin cariere, cît și în subteran prin sistemul clasic al minelor. În subteran, extragerea lignitului se va efectua cu ajutorul complexelor mecanizate de mare randament construite în țară iar carierele vor fi dotate cu excavatoare moderne, cu cupe dimensionate pentru o capacitate orară de 1 800 tone.

■ Lignitul ce se va extrage de aici va fi destinat în primul rînd aprovizionării termocentralei Turceni-Gorj, unitate aflată în plin proces de construcție.

"FIBROTEX"

■ „Fibrotex” este numele unui înlocuitor de talpă, fabricat din fibre celulozice, realizat pentru prima dată în țară la „Partizanul” din Bacău. Pînă de curînd, acest produs era adus din import. Realizat într-o instalație modernă, echipată cu utilaje de înaltă tehnicitate, „Fibrotex” românesc are caracteristici similare cu cele ale altor înlocuitori de talpă, fabricați pe bază de fibre celulozice în străinătate și este superior înlocuitorilor de talpă fabricați pe bază de fibre de piele.

■ „Fibrotexul” purtînd marca întreprinderii din Bacău a început să fie solicitat și la export, în diferite țări.

CONSTRUCȚII NOI

■ Constructorii din județul Timiș vor înălța în acest an 3 800 de apartamente, iar în 1975 alte 4 000. Ele se vor adăuga celor 10 500 de apartamente construite și date în folosință în primii trei ani ai cincinalului, cu 1 800 mai mult decît prevederile stabilite inițial pentru această perioadă. În municipiile Timișoara și Lugoj au apărut cartiere complete noi, cu zeci de mii de locuitori.

ȘANTIERUL NAVAL BRĂILA

■ În acest an capacitatea Șantierului naval din Brăila va spori cu peste 33 la sută față de realizările din anul 1973. Activitatea din acest an este marcată de cîteva evenimente importante. Paralel cu ultimele finisări pe care le execută la nava Codlea — prima din seria cargourilor de 4 500 tdw ce se construiesc la acest șantier, a început fabricația primelor cargouri de 7 500 tdw.

spre apus în cultura Mediteranei antice. Pus, de altfel, în lumină, și de surse istorice și arheologice, acest curent, pe care l-a generat și impulsionat descoperirea și utilizarea tot mai largă a fierului, porcedea din Mesopotamia și se întindea pînă în Italia. Se vede dar că, încă din timpuri imemorabile, oamenii, în neîntreruptă lor strădanie spre dezvoltare și progres, și-au transmis reciproc — după cum stau mărturie cuvintele — valori materiale și spirituale, imprimînd, în poștia vicisitudinilor de tot felul, un sens ascendent procesului istoric universal.

S. GAFNIER

LAROUSSE
EBRAIC-FRANCEZNOUVEAU
DICTIONNAIRE
hébreu-français
LAROUSSE

Ebraiștii din Franța au primit cu satisfacție apariția noului dicționar ebraic-francez, opera lui Marc M. Cohn, care a realizat și noul dicționar francez-ebraic, ambele în prestigioasa editură Larousse.

Pentru a corespunde cît mai deplin scopului pentru care a fost creat, dicționarul înglobează vocabularul biblic și talmudic, precum și vocabularul de bază al literaturii medievale, religioase și profane.

Dicționarul cuprinde și un supliment gramatical cu tabele de declinări și conjugări.

Un autentic creator de tipuri umane I. Peltz la 75 de ani

I. Peltz a împlinit zilele acestea vârsta de 75 de ani, dintre care peste 60 de activitate scriitoricească. În tot acest lung răstimp, a oficiat la masa de scris cu seriozitatea și arderea unui drept credincios, cum și este, și cu abnegația unui faur ce iubește cu sfîntenție slova și o respectă. Înscririle faptelor pe firul de mîrgăritar al prozei epice, constituie rațiunea sa de a exista. Țin să accentuez asupra lăturei acesteia de lenese muncitor a scriitorului, în acest ceas festiv. Deoarece numai o strădanie susținută și devotamentul pentru arta scrisului au putut rodi atât de din plin.

Autor a peste 40 de lucrări, romane, nuvele, povestiri, schițe satirice și evocări, nu acumularea amănunțitelor terne de viață îi caracterizează scrisul. Nu e personaj din marea sa galerie în care, alături de sordidul vieții cotidiene, să nu sălășluie un suflet bîntuit de furtuni, merite plasmei sale sensibile. În fiecare din acești eroi descoperi o undă de năzuință, o durere morală, o pasiune nobilă, adică un dram de poezie, luminîndu-l și transfigurîndu-l. Aici rezidă marea artă a scriitorului. Peste existența de compromisuri și expediente a onora se adăugă suprarealitatea vieții lăuntrice de visare: peste exacerbară simțurilor, se așterne tristețea.

Peltz este primul autor al unei fresce substanțiale a cartierului bucureștean „Calea Văcărești” și a lumii evreiești în „Poe în hanul cu tei”. Filonul epic al făurării purcede din experiența sa de gazetar. Cea de a doua descriere epică, putea rămîne un roman reportaj, dar artistul, imbinînd riguroso realismul și un diuos omnesc în jurul figurilor și situațiilor ce evocă, se afirmă încă acum peste patru decenii ca un povestitor de mare clasă. El descinde direct în inima vieții, îl surprinde pulsul trepidant, într-un ritm febril, dătuînd veridice tipuri și defecte la oameni care nu tind să atingă excepționalul, dar sînt o tranșă ardentă din realitate. Sînt daruri afte de armonios topite în romanele sale, încît ele procură una din cele mai rare satisfacții, pentru că simți cum circulă viața

Scriitorul la masa lui de lucru

prin rîndurile cărții. Scriitorul posedă îndeosebi un dinamism al narației, născut din colectarea amănunțului semnificativ, veridic și mai ales transmis în scrierile sale nemijlocita pulsație a maselor. Lipsa uneiri a analizei psihologice e suplinită de accelerarea unui puls interior de mare tensiune.

Însă ceea ce a suscitât interesul publicului și a făcut atracția romanelor sale, este însuși palpitul vieții cartierului evre-

I. Peltz a rămas o viață întreagă ceea ce este: un evreu român, ancorat profund în cultura țării în care s-a născut și în același timp evreu demn, prezent în ulița evreiască, răsod al ghetoului evreiesc, cîntăreț al sufletului evreilor de pe aceste meleaguri.

Șef-rabin Dr. MOSES ROSEN

iesc de altă dată. Din operele autorului se desprind două note distincte: peste aglomerarea colorată de fizionomii și suferințe, plutește nu știu ce vînt necruțător al destinului, adică arderea unui instinct vital ce rămîne neatins și nealterat în iureșul dramatic al vieții.

Excepțional artist și abil regizor al destinelor afitor oameni zbuciumați, stăpîniți de idealuri neatinse și de iluzii adînc umane, scriitorul cu o bogată inventivitate și un corosiv simț al observației, creează în scrierile sale o vîguroasă atmosferă socială și seducătoare ferovoare sufletească.

Producția sa artistică se completează cu cea de gazetar militant, animator și conducător de reviste literare, învederînd, și în publicistică, o vibrantă plămădă ce-tățenească.

Ajuns la vârsta patriarhilor, I. Peltz poate avea satisfacția că a adus în cuprinsul geografiei literaturii române o galerie personală, distinctă, de personaje viabile; poate avea satisfacția că, pictor iscusit al unei colectivități sociale a reușit, prin talent și viziune largă, s-o întregze în peisajul general al literaturii românești așa cum o atestă marii noștri critici.

Țimpul a confirmat rîvna marelui creator de tipuri, greu de uitat după ce le-ai cunoscut trăirile și fizionomia morală, tratate cu măiestrie și reală vervă.

Îi urăm măestrului Peltz, creator al unei fresce balzaciene, mulți ani buni, sănătate deplină, spre a putea îmbogăți splendorul său palmares.

CAMIL BALTAZAR

Sinagoga „Alt-Neu” din Praga

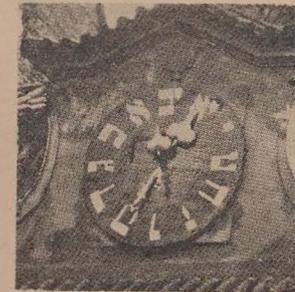
Unul din cele mai cunoscute edificii din vechiul cartier al orașului Praga este sinagoga „Alt-Neu”. Vizitatori de pretutindeni vin aici să vadă acest lăcaș sfînt, cu o remarcabilă arhitectură. Evreii din Cehoslovacia o numesc „Sinagoga-mamă”.

Multe legende se leagă de sinagoga „Alt-Neu”, cea mai populară fiind povestea rabinului Jehuda Loew ben Betalel (Maharab), cel care a creat Golemul. În sinagogă, vizitatorii pot vedea și astăzi jețul rabinului Loew, în același loc de onoare în care stătea ilustrul erudit. De atunci, jețul a rămas neocupat, căci nimeni nu s-a încumetat să-i ia locul. Nenumărate sînt legende despre sinagoga „Alt-Neu”, constituînd o parte din tradiția milenară a evreilor din Boemia.

Învăluită oarecum în legendă este și data construirii acestui lăcaș. Unii istorici susțin că ar fi fost construită în anul 592, apoi reconstruită în mai multe rînduri. Alții consideră că a fost construită mai tîrziu, în secolele al XIII-lea sau al XIV-lea. Controversele sînt și originea etimologică și sensul numelui „Alt-Neu”. La prima vedere, numele ar părea foarte clar: „Vechi-Nou”, nume predestinat parcă. Totuși, unii cercetători sînt de părere că „Alt-Neu” este de fapt o deformare a cuvintelor ebraice „Al Tenai”, care înseamnă „Cu condiția” — condiția fiind ca la reclădirea Templului cel Mare din Ierusalim, sinagoga să fie închisă. În sfîrșit, alți istorici susțin că în urmă cu multe secole a existat în Praga o veche sinagogă; apoi a fost construită alta, care a primit denumirea de nouă, spre a o deosebi de cealaltă. Cînd, în cele din urmă, o a treia sinagogă a fost construită, a doua a fost denumită „veche-nouă”, pentru a o distinge de cea mai recentă. Se știe că Herzl a fost inspirat de numele sinagogii din Praga atunci cînd și-a intitulat romanul său de anticipație „Alt-Neuland”.

Rabinul Jehuda Loew se odihnește de mult în vechiul cimitir evreiesc, iar multă vreme Golemul pe care el l-ar fi creat a fost doar o legendă. Pînă în anul 1939, cînd a reapărut — firește, nu Golemul din poveste, ci o forță oarbă, distrugătoare. Naziștii, noul Golem cu zvonul, au invadat Cehoslovacia și, evident, frumoașa ei capitală.

Drama începeu: nenorocire după nenorocire, tragedie după tragedie; evreii erau arestați în număr tot mai mare și trimiși în lagăre de concentrare. Cartierele evreiești erau distruse, cimitirile profanate, sinagogile incendiate, sururile Tora sfîșiate. Și ca o culme a fărâdeleților, urma să fie incendiată și sinagoga „Alt-Neu”. În fiecare zi Golemul nazist era văzut în preajma sinagogii, plănînd distrugerea ei. Într-o zi, o bombă a făcut explozie în apropiere, într-alta au încercat să o incendieze. Din fericire, plinul a eșuat în ultima clipă. Dar

Orologiul din turnul de lingă sinagoga.

toți erau convinși că într-o zi sau alta acțiunea se va repeta și că de data asta „Sinagoga-mamă” va dispărea.

Credincioșii mergeau în pelerinaj la sinagoga „Alt-Neu”, dorind s-o mai vadă odată, poate pentru ultima oară. În fiecare zi își luau cu tristețe rămas bun de la ea. În fiecare dimineață, cu inima bătînd de teamă, se interesau dacă a fost vreun foc pe strada Maisels...

În tot acest timp de teamă și speranță într-un miracol, în sinagogă aveau loc servicii divine, dimineața și seara. Înainte de fiecare slujbă, un bătrîn cu barbă albă cerceta cu atenție fiecare colțor — în hol, apoi deschidea Aron Kodes (chivotul sfînt unde se păstrează sururile Torei) căutînd peste tot dacă nu cumva au fost ascunse bombe sau bidoane cu petrol. Cu atenție examina fiecare colțor, în afară de jețul rabinului Loew, căci era încredințat că nimeni nu s-ar încumeta să se apropie de el cu gînduri rele. Apoi, odată cercetarea terminată, murmura o rugăciune prin care îi cerea lui Dumnezeu să cruțe sinagoga primejduită...

Într-o noapte, cîteva umbre s-au strecurat, la adăpostul întunericului, în podul sinagogii, cu mînușchiuri de paie și cirpe muiate în gaz. Cîteva hîrtii aprinse și incendiul era gata. Așa cel puțin credeau răufăcătorii naziști...

Credincioșii, veniți ca de obicei la rugăciune, au găsit în interiorul sinagogii „Alt-Neu” resturi de materiale incendiare, pe jumătate mistuite de flăcări. Dar sinagoga scăpase ca prin minune: poate curentul să fi stîns focul, sau poate petrolul, prin cine știe ce împrejurare neînteleasă, nu luase foc.

Bătrînul care cerceta zilnic interiorul sinagogii a deslușit urme de pași ce duceau de la materialele inflamabile la jilțul vestitului rabi Loew, și apoi sus, în podul în care, potrivit legendei, zac rămășițele Golemului...

Să fi apărut oare Golemul din legendă sinagoga de furia nimicitoare a noului Golem, care îi moștenise doar puterea distrugătoare, nu și supunerea în fața cuvîntului? Ori-cum, faptul că sinagoga „Alt-Neu” a rămas intactă este un miracol.

AUSCHWITZ

În revista „Contemporanul” (nr. 5 din 25 ianuarie a.c.), unde deține o rubrică permanentă („Cuvinte”), poetul Stefan Roll a publicat următorul text.

● Mă mai urmărește citeodată, în coșmarul meu treaz, viziunea fostului lagăr de la Auschwitz, păstrat ca muzeu al ororilor hitleriste, pe care l-am vizitat acum cîțiva ani într-o călătorie prin Polonia. Construit de hitlerişti, acest malaxor al morții, purta la intrare o inscripție cum că „munca e onoare” (!...)

● Se și putea vedea acest lucru de cum intrai în curtea unde erau păstrate, ca niște stîlpi ai înfiorării, spînzurătorile. Cei exterminați prin streang erau lăsați mai multe zile ca să fie „pilda” pentru cei care ar fi comis, vrînd sau nevrînd, cea mai mică greșeală.

● O altă pedeapsă torționară era aceea a celei în care încăpeau trei oameni și erau îngheșuți șase, între care și un „Kapo” — adică un paznic al lagărului, recrutat dintre cei condamnați pentru crime, tîlhării. Era un fel de... amnistie. Celula hermetică avea un mic orificiu, care nu era suficient să procure oxigenul necesar celor închîși spre a nu se asfixia.

● „Kapo” știa acest lucru așa că, odată închîși, el se apuca de treabă, stragîndu-i pe cei îngheșuți cu el. Ceea ce nu era greu. Strângula niște schelete uscate de inaniție și boli. Ca să rămînă numai pentru el micul orificiu care îi era suficient pînă veneau să-l elibereze, terminîndu-și „paza” celor închîși cu el.

● Ne conducea prin lagărul muzeu chiar unul din cei care au trecut prin el, rescapăt. Nu știau ce să mai cernească spre a tortura ci mai cumplit pe cei oricum destinați captorului, ne spunea el. Într-o zi, două fetițe sormoneau în lada cu gunoși pentru a culege niște foi de varză, spre a-și potoli cît de cît foamea. Sînt văzute de comandantul lagărului din vila lui cu ghivece de flori la fereastră.

● Poruncește să fie aduse fetițele și le aplică pedeapsa pentru „imensa lor crimă”. Cele două delicate sînt dezbrăcate de tot în gerul aspru al acelei ierni. Doi „Kapo” aduc cu gălețile apă rece și încep s-o toarne peste ele. Apă care devenea pe loc o crustă de gheață, pînă cînd au fost acoperite de tot: un bloc, o stalactită a mirșăviei comandantului care privea mîngîindu-și la fereastra cu flori cățelușa favorită.

● Camera de gaze. Plafonul tot acoperit cu sitele unor dușuri, dar prin care curgea gazul ucigător. Un minut-două. După care intra „Kapo” și încărca pe un cărucior cite un cadavru, împingîndu-l spre gura captorului, cum pui la copt ceva.

● Mai erau și două săli de expoziție. Una cu acuarele și pasteluri, cîcă lucrări de divertisment artistic în orele libere ale deținuților, dar aduse de-a gata, și alta, cu imense recipiente de sticlă în care era adunat pîrul celor trimiși să fie gazați — păr blond, castaniu, alb. Erau tunși, pîrul se colecta pentru a se știe ce în industria nazistă; apoi ghețuțe, ochelari, tocuri pentru ochelari, piepteni și alte obiecte — vestigii ale celor transformați în fum. Vestigii ale înfiorătoarelor crime hitleriste.

În lupta noastră pentru pace e bine să ne mai amintim din cînd în cînd...

ȘTEFAN ROLL

Herodiana

Palatul-fortăreață Herodiana din apropiere de Beth Lehem, descoperit în anii din urmă, este o adevărată capodoperă arhitecturală. Flancat de patru turnuri rotunde, dintre care cel mai înalt are 15,70 metri înălțime, cetatea domina întreaga regiune. Întreaga construcție, pivnițele, cisternele cu apă, turnurile și etajele sînt înconjurate de un șanț adînc de 11 metri și lat de 3. Scara care ducea la palat trecea printr-un tunel. Nici un dușman nu ar fi putut să se aventureze pe acolo. Apărătorii din spatele meterezelor se puteau considera invincibili.

Era fortăreața principală a acestui rege neîubit. Fiînd foarte aproape de Ierusalim, se putea pune la adăpost în cazul unei revolte dar putea și să apere capitala în cazul unei invazii străine. Herodes înepa atât de mult la ea, încît și-a exprimat dorința de a fi înmormîntat acolo.

Azi n-au mai rămas din ea decît cîteva săli, cisterne de apă, pivnițele. Zidurile reparate, coloanele reconstruite se profilează pe cerul transparent. În depărtare se văd munții Iudeii, tot așa cum îi vedea Herodes, cînd, retras pe aceste meleaguri, își arunca privirea pe întînderea pustiului.

CARNET

I T I C

Ițic... Într-o vreme a neomeniei, în rostirea unor neomeni numele devenise injurie, iar purtătorul său obiect de hulă și batjocură. În acele vremuri teribile, când norii bruni acoperiseră aproape întreg cerul bătrânului continent, din puncte de apropiere vorbirea ajunsese prăpastie între oameni, iar cuvintele deseori răneau și dureau, ca niște plăgi deschise. Limbile se amestecaseră și învrăjbisă, talarurile urii izbeau spumegînd, viuetul lor primitiv prevestea apropiata catastrofă. Sodoma fascistă, sigură că va dura o mie de ani, asfixia lumea cu miasmele otrăvitoare ale urii. Iar el, Ițic, era prima victimă.

El, Ițic, era vinovat de toate relele lumii; el era răspunzător de toate, dacă arșia era prea mare vara sau prea mare gerul iarna, dacă riurile țeseau din mătă său, dimpotrivă, se închircea în albie. În acel brun nou eu mediu el, Ițic, era în fiecare zi țintuit la stilpul infamiei, numele său rostit schimonosit și cu dispreț, el era oferit vindicetei publice. „Ițic! Ițic!” răneau heralzi fasciști, urmărind să spună că nu numai purtătorul, ci însuși numele e criminal. Numele acesta, Ițic, de la Ithak, eroul biblic care pentru credința sa, din iubire de Dumnezeu și oameni, fusese gata să se lase sacrificat pe altar...

În acele vremuri de cumpănă, unul din marii scriitori români s-a aplecat cu adevărat și omenească înțelegere asupra destinului lui Ițic, cutremurat de marea nedreptate ce i se făcea. În peisajul social-politic al acelei epoci, apariția nuvelei „Ițic Ștrul dezertor” a însemnat mai mult decît un eveniment literar: unul dintre cei mai mari scriitori români s-a folosit de stiloul și vigurosul său talent pentru a restabili fizionomia reală, neschimonosită, a lui Ițic. Nu, Ițic nu a dezertat de la datorie, ci împreună cu consătenii săi a singurat pe cîmpurile de bătălie, înfrății cu ei la greu și nutrirînd aceeași speranță de mai bine. „Incetați a-l calomnia pe Ițic, el e frate cu noi întru luptă și vis” a vrut Rebreanu să spună scriindu-și nuvela. Și chiar așa a fost citită și înțeleasă de către opinia publică românească: un vibrant mesaj umanist, o emoționantă pledoarie pentru cei ofensați fără pricină.

Exemplul lui Liviu Rebreanu ne-a revenit în amintire citind ultima carte apărută a unui scriitor din generația tînră, Dumitru Radu Popescu. Firește, între cei doi scriitori români, ambii ardeleni, nu e numai distanță de o generație, ci de o întreagă epocă istorică. Alta e fizionomia societății românești, cu totul alta problematica ce solicită atenția scriitorului contemporan. Dar dincolo de aceste deosebiri, comun celor doi scriitori este tradiția umanistă, înțelegerea și dragostea pentru om, fără deosebire de numele ce-l poartă, de credința căreia îi aparține sau de limba pe care o vorbește. Și aceeași repulsia lor pentru injustiție, pentru brutalitate, pentru ura oarbă fascistă.

În cartea la care ne referim („Cei doi din dreptul Țebeii”) și în care unul din personaje poartă numele Ițic, cineva povestește un episod din anii teribili, grăitor pentru unda de umanitate pe care nimeni nu a reușit s-o facă să dispară de pe meleagurile românești. „Era spre toamnă, nemții ajunseseră nu departe de Moscova. Hitler era stăpînul lumii și nu se temea de nimeni” iar în nordul Ardealului cotropit, într-o localitate pierdută, bărbaiții evrei din toată împrejurimea — de la adolescenții îndepărtați de pe băncile școlii și pînă la bătrînii aplecați asupra uneilor din sărmănele lor ateliere — îndurau calvarul detașamentului de muncă obligatorie. Ițic... În altă parte, detașamentul era pentru el o zonă a arbitrarului, umilinței și violenței neîngrădite, și aceasta în cazul fericit cînd nu era anticamera morții, halta pe drumul spre Auschwitz. Aici, însă, era altfel. Aici era altceva. Căci aici, pe meleag românesc, floarea omeniei crește din timpuri imemorabile, ca nu a putut fi smulsă din rădăcinii nici chiar în anii aceia. Unul din cei puși să-i păzească pe Ițic și pe ceilalți din detașament era un om al acestor pămînturi, adică un om de omenie. Și el le spunea celor pe care mai marii zile îi încredinșaseră lui cu drept de viață și moarte: „De cine vă e frică de nu lucrați?... Dacă munciți cinstit, cit trăiesc eu (și s-a bătut cu palma pe piept) nimeni nu se atinge de voi c-un pai că-i spulber creierii!”.

Povestește mai departe eroul lui Dumitru Radu Popescu: „Bă, ne-a zis într-o zi, văd că stați nemișcați, ce-aveți?”. Și i-a explicat unul că sînt sărbătorile evreilor — era toamnă, repet, și Hitler se simțea șeful lumii. „Dacă e sărbătoare, plecați acasă, ne-a spus, și să nu vă mai prind pe-aici trei zile că vă belesc, la Alba Iulia cu voi și la dracu, fiecare de unde este”. „Nu putem pleca, n-avem cu ce, sînt aproape o sută de kilometri...”. „Cu trenul”. „Dar trenul nu oprește aici”. „O să oprească”. „Dar el vine la ora cinci”. „Plecați la cinci”. „Dar obiceiurile noastre nu ne dau voie să aprindem focul, să mergem cu trenul etc., etc., pînă nu răsare prima stea”. El s-a uitat la cer: era la amiază și pe cer nici vorbă de stele. Iarși a scuipat plicisit și ne-a finit un discurs de o oră, de data aceasta despre oi și locomotive: cum păzea el oile cînd a văzut prima locomotivă într-un ziar din care-și făcea figuri taică-său. Și la ora cinci cînd a venit personalul a pus soldații să-i oprească și l-a finit pe loc spunînd că e linia defectă, pînă a apărut prima stea”.

Să încheiem relatarea episodului cu întrebarea uimită a povestitorului: „Tu poți înțelege, ce eu n-am înțeles: Hitler era stăpînul lumii și asta a oprit trenul pînă a răsărit o stea! Cine mai făcea așa ceva?”.

Cine mai făcea așa ceva? Pușini, într-adevăr foarte pușini. Mai degrabă sărbătorile evreiești erau prilejuri pentru hitleristi și acoliții lor de a dezlănțui sălbatică vindictă de oameni, de a intensifica transporturile morții către crematoriile și camere de gazare. Cu rare, foarte rare excepții, în Europa cotropită din acei ani, prima stea Ițic o zărea doar prin crăpătura îngustă a vagonului de vite care-l ducea cu ai săi spre implacabilă destinație... Aici, însă, pe străvechi pămînt românesc, un om de omenie — și el nu a fost singurul — vădea atita respect pentru Ițic încît în plin război îl trimetea să prăznuiască sărbătorile acasă și pune să fie finit în loc un tren pînă apărea prima stea pe cer.

Să nu uităm acest lucru, să-l prețuim așa cum se cuvine, căci niciodată omenia nu a fost mai trebuitoare ca în acele vremuri de neomenie.

VICTOR RUSU

Adunările generale ale comunităților

TECUCI

În ziua de 20 Ianuarie a.e. a avut loc adunarea generală a enoriașilor comunității evreilor din orașul Tecuci. Comitetul de conducere al F.C.E. a fost reprezentat de d-nii Emil Sechter, secretar general și Daniel Segal, președintele comunității evreilor din București.

Darea de seamă a fost prezentată de d. Iancu Moscovici. Comunitatea dispune de trei sinagogi. În două oficiindu-se regulat (Efori: d-nii Jacques Goldenberg și Max Faier). Sinagoga Veche, în care s-a ținut adunarea, a fost renovată în cursul anului 1973. Traducînd în fapt indemnul d-lui Șef rabin dr. Moses Rosen, a fost creată o Talmud Tora. Tăierea rituală este asigurată prin deplasarea săptămînală a d-lui rabin S. Butnaru din Galați. Toți enoriașii sînt contribuabili la comunitate, cei mai mulți fiind și abonați al „Revistei cultului mozaic”, citită cu mult interes. Comunitatea se îngrijește de păstrarea mormintelor înaintașilor, cimitirul fiind împrejmuț în ultimul an cu un gard din prefabricate, pentru care s-a cheltuit sumai de 40.000 lei.

Un număr de 26 coreligionari bătrîni și bolnavi primesc ajutor permanent prin secția de asistență a Federației.

D-nii Emil Sechter și Daniel Segal au prezentat informări despre activitatea Federației.

La discuții au luat parte d-nii: Marcel Stopler, Jean Goldenberg, Ionel Marcovici, David Schwartz, Leon Mandanach, Smil Leibovici, Iancu Teleman, Simon Lazarovici, Max Faier, Marcu Moscovici.

O VIZITĂ ÎN ROMÂNIA

IMPRESIILE UNUI ZIARIST DIN S.U.A.

Sub acest titlu, ziarul „The Jewish Eagle” din Montreal (Canada) publică impresiile de călătorie ale corresponsentului special în S.U.A., d. Simon Baker.

Autorul începe prin a sublinia interesul tot mai mare al opiniei publice internaționale față de România, ca un rezultat al prestigiului ei sporit. Din capul locului, d-sa se arată plăcut impresionat de ospitalitatea românească. „Abia am descins din avion că organele de frontieră mi-au și acordat viza trebuitoare. Formalitățile au decurs foarte rapid și o jumătate de oră mai trziu mă și aflam în camera mea, la un etaj superior al elegantului hotel „Intercontinental”. De pe terasă se oferea privirilor o admirabilă vedere panoramică a Bucureștiului, cu numeroasele sale parcuri și monumente”. În continuare autorul își faceșează în termeni elogioși calitatea serviciului la hotel, precum și cartierul central al orașului.

În mod firesc, atenția ziaristului s-a îndreptat asupra obștei evreiești. „Conducătorul și animatorul ei este Șef rabinul dr. Moses Rosen, un erudit și orator remarcabil, descendent al unei familii rabincice vestite. D-sa este membru al Parlamentului și se află în contact direct cu cele mai înalte foruri de stat, bucurîndu-se de respect unanim. Șef rabinul dr. Rosen, ca și ceilalți conducători de culte, este invitat la recepții oficiale. În calitate de reprezentant al populației evreiești. România acordă cetățenilor săi libertate religioasă, de care beneficiază și evreii. Federația primește chiar subvenții de stat spre a-și putea desfășura activitatea.

Cu diferite prilejuri am avut posibilitatea să mă întîlesc cu Șef rabinul dr. Rosen, la New York. În timpul vizitei mele la București, d-sa nu se afla în țară. De la persoanele cu care am stat de vorbă am auzit multe cuvinte de apreciere la adresa d-sale, fiind considerat omul potrivit la locul potrivit, la timpul potrivit”.

În continuare ziaristul descrie vizita pe care a făcut-o la sediul Federației, unde a făcut cunoștință cu d. Daniel Segal, președintele Comunității evreilor din București, de la care a primit toate informațiile solicitate despre activitatea obștei.

Extinzînd sfera observațiilor de reporter, autorul înfățișează cîttorilor săi frumoasele stațiuni balneo-climatiche din România și în mod deosebit stațiunea Borsec, unde există și o casă de odihnă rituală a Federației și unde vin în fiecare sezon, la odihnă și tratament, numeroși vizitatori din străinătate, printre care și evrei religioși din S.U.A. și Israel.

La capitolul activității culturale, autorul relevă existența Teatrului evreiesc de stat din București și apariția „Revistei cultului mozaic”.

Simon Nadler, Alzie Strul, Berl Steinmetz și avocat I. Scorțaru.

În noul comitet al comunității au fost aleși d-nii: av. I. Scorțaru (președinte), Marcel Stopler și Berl Steinmetz.

FOCȘANI

În aceeași zi s-a ținut adunarea generală a enoriașilor din Focșani, cu participarea unor delegați ai comunităților afiliate din R. Sărat și Odobești.

Darea de seamă a fost prezentată de d. Suli Schwartz, președintele comunității. Ea a înfățișat principalele aspecte ale vieții cultului mozaic din orașul de pe Mîlcov, cît și din comunitățile din R. Sărat, Odobești, Panciu și Adjud.

În toate localitățile există cel puțin o sinagogă, multe dintre ele fiind reparate în ultimii ani. Alimentația rituală este asigurată prin deplasările permanente ale d-lui rabin S. Butnaru. Comunitatea din Focșani are grijă să asigure în fiecare an azima de Pesah tuturor coreligionarilor din această parte a țării. În grija aceeași comunități se află și cimitirele mozaice, cele din orașele Focșani, Rîmnicul Sărat și Odobești fiind împrejmuț în ultimul an. Numai la Focșani devizul lucrării, cuprînzînd și repararea capelei mormantare, s-a ridicat la peste 100.000 lei.

Aproape toți enoriașii din Focșani și din comunitățile afiliate acestora sînt cotizați la comunitate și abonați al revistei noastre. Un număr de 127 persoane sînt asistați ai Federației primind ajutoare bănești, alimente și îmbrăcăminte.

D-nii Emil Sechter și Daniel Segal au prezentat adunării informări despre activitatea Federației Comunităților Evreiești. La discuții au luat parte d-nii: Leon Leibovici, A. Dorfler, Heinic Matei (Odobești), Iolă Segal, Hună Butnaru, Jacques Grünberg, Moise Segal, dr. Sebastian Bernstein, farm. Jacques Idelovici și Simon Mendel. Vorbitorii și-au exprimat satisfacția față de realizările Federației și ale comunității din orașul lor. În mod deosebit a fost subliniată munca plină de rîvnă a președintelui comunității, d. S. Schwartz.

Trecîndu-se la alcătuirea noului comitet au fost aleși în unanimitate d-nii Suli Schwartz, av. D. Lapalofoa, Solomon Weissman, Lică Rosenberg și d-na Haica Vigder.

Cu multă însuflețire participanții la adunările generale au adoptat propunerea de a se trimite cîte o telegramă de respectuos omagiu Eminenței Sale d. Șef rabin dr. Moses Rosen, păstorul spiritual al obștei noastre.

DECESE

În perioada 26 Ianuarie — 10 februarie 1974, în cimitirele Comunității evreilor au fost înhumați:

Pincus Lența (67 ani), Bd. Muncii 20; Mihăilescu Carolina (67), str. Lînașel 47; Faibis Harry (39), Vulturii 51; Rosner Carolina (67), Șchitu Măgureanu 7; Avramovici Etti (71), Siminoc 14; Șfarț Ușer (64), Calea Dudești 25; Phoryles Frima (69), Clurea 14; Feldman Adela (89), Lunca Mică 3; Weltz Ana (78), Splaiul Unirii 75; Rosenblum Rașel (80), Calomfirescu 16; Cohn Copel (64), Prelungirea Ghecea 16; Abramovici Iser (86), Vlad Județul 39; Brăileanu Leon (70), Șchitu Malcilor 6; Goldstein Paul (62), Săndulești 9; Georgescu Ernestina (89), Odobești 16; Perlman Tipra (77), Nerva Traian 82; Benedic Zoltan (57), Elena Teodoroiu 4.

Cu aceeași durere, dr. S. Ghinzburg și familiile înrudite anunță că s-au scurs 3 ani de la moartea

ING. IDEL GHINZBURG
din Galați

Un gând pios pentru sufletul lui.

Familie Bălus și Faibis anunță cu durere încetarea din viață a lui

HARRY FAIBES
consilier juridic

Înmormintarea a avut loc în ziua de 27 Ianuarie 1974.

Îi vom păstra vie amintirea.

EVOCĂRI

Cîntărețul José Arati

În anul 1881 s-a născut la Bîrlad într-o familie de intelectuali, José. Primele studii și le face în orașul natal la *heider* unde a învățat slova strămoșilor. Tot la Bîrlad a urmat școala primară și apoi liceul. De mic, Arati a îndrăgît muzica. Îi plăcea mai ales vioara. Primul și singurul său dascăl a fost un lăutar, care în fanfara orașului cânta la clarinet. După terminarea studiilor liceale, părinții îl trimit în Elveția, la Zürich, pentru a urma cursurile de inginerie. Aici asistă la un concert al celebrului violonist Pablo Sarasate. Abia acum își dă seama de ceea ce înseamnă a cânta la vioară. După acest concert a luat o hotărîre: nu se va mai atinge de vioară. Și s-a ținut de cuvînt. Gruparea studentescă din care făcea parte organiza adesea manifestări artistico-muzicale. La acestea studentul Arati din România se producea în calitate de cîntăreț, executînd în special doine pe care „le zicea destul de bine” (folosind o apreciere proprie dintr-o scrisoare adresată părinților săi, la Bîrlad). La o astfel de manifestare a fost ascultat de Charles Richter, pe atunci director al Academiei de muzică din Geneva, cărui l-a făcut o deosebită impresie. Acesta l-a sfătuit să lase ingineria și să se dedice artei cîntului, puțin astfel, după studiile necesare, să devină „cineva” în rîndul cîntăreților de operă. Și iată că după ce frecventase trei semestre la politehnică, studentul Arati pleacă la Geneva, unde se înscrie la Conservatorul de muzică, urmînd cursurile de canto, piano, armonie și declamație. Totodată se înscrie și la universitate, așa că la terminarea conservatorului, el absolvă și facultatea de litere și filozofie. Obținînd o bursă a primăriei orașului Geneva, Arati pleacă la Paris unde studiază cîntul cu cunoscutul compozitor Martini și regia cu profesorul Giradot. Terminînd studiile de perfecționare, Arati își începe cariera de tenor liric la Paris, interpretînd rolul principal din Traviata de Verdi și Mireille de Gounod. Timp de 15 ani cîntă cu succes pe diverse scene lirice din Franța, Monaco, Algeria, Madagascăr și alte țări, reușind să-și înscrie în repertoriu peste 40 de opere. Concomitent, participă la diverse concerte, în care pe lîngă arii din marea repertoriu, execută și cîntece românești. „Auditorii, de altfel ca și mine, tresăreau la auzul doinei”, declară Arati într-un interviu publicat în ziarul „Curierul Israelit”, în noiembrie 1936. La Paris a cîntat de mai multe ori în cadrul unui censuș care se ținea în casa marelui compozitor Jules Massenet și la care participa și cunoscutul scriitor Anatole France. Ideile lui Arati asupra artei vocale s-au concretizat în câteva conferințe, publicate în limba franceză, din care unele au fost traduse și în limba română. Dintre acestea amintim: „Despre cînt”; „Ce este cîntul?”; „Psihologia gestului”, în care se ocupă de raportul dintre conținutul lucrării ce se interpretează și forma de exprimare. În celelalte lucrări Arati tratează despre: originea și rolul cîntului, maniera de a ridica cîntul la o artă superioară, știința respirației și igie-

na cîntărețului și în fine metode de formare a actorului-cîntăreț.

Reîntors în țară, Arati cîntă în primele înjghebari de operă la Teatrul Liric și Eforie în operele „Lakmé” și „Faust”. Cînd în 1919 un grup de artiști lirici de frunte pun bazele Operei Române, José Arati se alătură acestora. Părăsind definitiv cariera de prim tenor, Arati a fost numit director de scenă, post pe care l-a deținut peste 25 de ani, cu o întrerupere în anii prigoanei, cînd s-a alăturat Secției Lirice de la Teatrul Barașeum.

La Opera Română din București, Arati a pus în scenă, pe lîngă lucrările din repertoriul clasic (Lakmé, Faust, Tosca, Rigoletto, Traviata, Căsătoria secretă, Werther, Manon Lescaut etc.) și opera românească „Aleodor”, lucrare interesantă a lui Victor Gheorghiu.

În activitatea sa de prim regizor, José Arati s-a străduit să pună accentul pe manifestarea frumosului sub multiplele sale aspecte, preocupîndu-se îndeosebi de strînsa corelație dintre versiunea muzicală și viziunea scenică a spectacolului. El s-a preocupat de elementele esențiale ale lucrării prezentate în fața publicului, oprindu-se nu numai la rolul de îndrumare și supraveghere a jocului cîntăreților ci și a montării propriu-zise a întregului spectacol. El știa să dea atenția cuvenită întregului aparat al scenei: cîntăreți (soliști și din cor), dansatori, scenografi, costumieri, mașiniști, electricieni etc. iar pentru închegarea definitivă a spectacolului colabora îndeaproape cu orchestra prin dirijorii ei. A concluzat în perfectă armonie cu maestrul Umberto Pessiane, Alfred Alessandrescu, Ion Nona Otescu, Egizio Massini și apreciatul corepetitor și dirijor al corului, Iosif Rosenstech, de care îl lega o veche și traică pîrtenie. Arati s-a dovedit a fi un muzician plin de sensibilitate, dublat de un om cu o solidă cultură generală.

S-a stîns din viață la 22 decembrie 1946, în vîrstă de 65 de ani. Își doarme somnul de vece în cimitirul Filantropia din București.

MAURICIU ROTHENBERG

ANIVERSAREA T.E.S.-ULUI

TES și-a sărbătorit un sfert de veac de activitate. Evenimentul a fost consemnat de presă, care a subliniat înalta ținută artistică a colecțivului, entuziasmul cu care toți membrii săi se dăruiesc artei scenice. În cinstea aniversării, teatrul a organizat un ciclu cu cele mai bune spectacole din repertoriu. Nu a lipsit, firește, „Dibuk” de Anski, „Lozul cel mare” de Salom Alehem.

În ziua de 11 februarie a avut loc o festivitate la care au luat parte oficialități, oameni de artă, prieteni ai teatrului. Frantz Auerbach, directorul teatrului, a prezentat un succint bilanț al acestui sfert de veac. Distinse personalități ale vieții publice și artistice au vorbit în termeni elogiși despre TES.

Consemnînd acest popas sărbătorec, adresăm inimioșilor actori și interpreți ai cuvîntului idiș salutul nostru plin de admirație. o dată cu urări de succes în cel de-al doilea sfert de secol.

FAMILIA KALONYMUS

În secolele al IX-lea și al XIII-lea familia Kalonymus, una dintre cele mai cunoscute familii evreiești din Germania, a dat o seamă de rabini, predicatori, poeți, învățători, scriitori, teologi precum și un număr de conducători de comunități. Deși numele apare și în literatura talmudică, arborele genealogic al acestei familii poate fi urmărit doar pînă în secolul al XVIII-lea. Tatăl lui Onkelos, marele traducător al Bibliei, se numea Kalonymos, dar nu se poate ști exact dacă aparținea aceleiași familii.

Familia, de proveniență din sudul Italiei, s-a strămutat în secolul al IX-lea în Germania. Ea avea mai multe ramuri, numele ei aparținînd în diferite orașe și diferite generații. Istoria familiei este cuprinsă într-o carte, scrisă pe la 1220 de către Eleazar ben Iehuda ben Kalonymus din Worms, autorul cărții *Rokeah*. Într-o dispută cu privire la textul unei rugăciuni, în sprijinul afirmației sale, pentru a dovedi vechimea și autenticitatea textului folosit, Eleazar enumeră cărțurarii din familia sa.

„Eu, Eleazar ha-Katan, am primit textul rugăciunii de la tatăl și învățătorul meu, rabi Iehuda, fiul lui rabi Kalonymus, fiul lui Moses, fiul lui rabi Iehuda, fiul lui rabi Kalonymus, fiul lui rabi Moses, fiul lui rabi Kalonymus, fiul lui Iehuda. Și mi l-a mai transmis și Iehuda he-Hasid, care l-a primit de la tatăl său, rabi Samuel he-Hasid, care l-a primit de la rabi Eleazar he-Hazan din Speyer; căci la moartea lui rabi Kalonymus, fiul său, Samuel he-Hasid era încă copil, așa că l-a transmis lui rabi Eleazar he-Hazan din Speyer, iar atunci cînd rabi Samuel he-Hasid a mai crescut, el a luat cunoștință de cele transmise prin acesta, așa cum a poruncit rabi Kalonymus cel bătrîn. Și rabi Kalonymus a primit textul tradițional de la tatăl său, rabi Isaac și acesta”... etc.

Din aceeași carte rezultă că familia a fost strămutată din Lombardia la Mainz de către regele Carol-cel-Pleșuv, care a trăit în a doua jumătate a secolului al IX-lea. Tot din această scriere a lui Eleazar din Worms reiese că familia a sosit în țara de la Mainz în anul 843, iar în anul 844 a fost primit în Mainz de către regele Carol-cel-Pleșuv, care a trăit în a doua jumătate a secolului al IX-lea. Tot din această scriere a lui Eleazar din Worms reiese că familia a sosit în țara de la Mainz în anul 843, iar în anul 844 a fost primit în Mainz de către regele Carol-cel-Pleșuv, care a trăit în a doua jumătate a secolului al IX-lea.

Aventurile regelui Arthur în limba ebraică

Un fenomen literar interesant este versiunea ebraică a ciclului de povestiri despre regele Arthur, binecunoscutul erou al romanelor medievale.

În anul 1279 a apărut o traducere anonimă, cu titlul *Sefer Hishamed hatabelah haagulah* (Cartea distrugerii mesei rotunde). Traducătorul începe cu două episoade binecunoscute ale legendelor regelui Arthur, povestea lui Uther Pendragon și nașterea lui Arthur precum și povestea lui Lancelot, invincibilul, cel mai viteaz dintre cavaleri. Versiunea respectivă cuprinde referiri la magul Merlin, sfetnicul lui Uther și al lui Artur, precum și aventurile lui sir Galahad și sir Percival. Din păcate, doar jumătate din această narațiune s-a păstrat.

Versiunea ebraică, bazată pe un vechi text francez reprodus în italiană, presupune existența unui întreg ciclu de povestiri în legătură cu Arthur, probabil mai vechi decît cele ale lui sir Thomas Malory. Traducătorul ebraic se scuză în prefața cărții că redă în limba sfîntă asemenea povestiri despre crime, intrigi și orgii, arătînd că face acest lucru pentru a-și goni melancolia și în speranța că din

aceste narațiuni cavaleresti s-ar putea extrage unele învățăminte privind bunele maniere. Stilul e simplu și direct.

Legende de la Arthur ca și alte romane și poeme epice cavaleresti s-au bucurat timp de multe secole de popularitate în cercurile evreiești. În secolul al XIV-lea s-a realizat o adaptare în dialectul iudeo-german a narațiunii scriitorului german Wirt von Gravenberg *Wigalois*, scrisă între 1204 și 1210. Un trubadur evreu a adaptat această povestire, eliminînd anumite teme nepotrivite din punct de vedere religios și descrierile și discursurile lungi și pleticoase. El a compus în versuri groțesti o povestire densă, plină de întimplări interesante, pe care a intitulat-o „König Arturs Hof”.

Dintre toate povestirile și poemele epice germane, nici unul nu s-a bucurat de o popularitate mai mare decît cele din ciclul arturian.

Romana lui Arthur în dialect iudeo-german constituie o dovadă că au existat și menestrelii evrei. În afara valorii sale istorice și filologice, ea este importantă pentru studiul dezvoltării literaturii romantice în general.

Mici comunități de altădată din vechiul ținut al Sucevei

BRĂTEȘTI

În timpul domniei lui Ioan Sandu Sturza luase ființă un târg în ținutul Sucevei și anume pe moșia Brătești, proprietatea lui Ioan Pătrașcu și a spătarului Costache Negre. Învoială, intervenită în anul 1825, între proprietate și evreii veniți acolo pentru întemeierea târgului — întărită ulterior de domnie — nu se deosebește în fond de celelalte așezăminte ale târgurilor înființate de evrei între anul 1780—1860 pe moșile boieresci din Moldova. Înainte de a vorbi de „punerea în lucrare” a târgului, ținem să arătăm părerea domnitorului Sandu Sturza despre importanța economică și socială a înființării târgurilor pentru care se dădeau încuviințările cu multă bunăvoință. Astfel, în preambulul hrisovului dat lui Șerban Negel biv vel vornic, la 25 mai 1823 pentru întemeierea târgului Scobănteni în ținutul Cărligăura, spune că „pretutindine orășele și târgurile au slujit spre folosul și întemeierea stărilor noroadelor, acești fiind purare locășurile unde să sâslăsească învățăturile meșteșugurilor și toate cele lalte îndelungate și iscusănte, acolo și lucrare neguțătorilor să înființază în tot chipul și cu aceasta dînpneună și sporire bogăției, apoi acolo și plugariul și păstoritul așă preful cel așteptat al oșenilor și al sudorilor feșii lor, și de acolo să răvărșă toate înlesnirile și folosăntele acele în cari să încheie fericire noroadilor...” (Dr. E. Schwarzfeld Din istoria evreilor, Buc. 1914, p. 103).

Alcătuirea, care cuprindea 17 ponturi, prevedea printre altele, că: *neguțătorii trebuie să plătească bezmîn cite 4 lei de stinjen pe an iar pentru fieștecare dughenă se îndatorească să dea și cite un clapon (art. 1, 16). Pentru înmășul locului târgului precum și locuri pentru școala, morminturi și feredeu, nu vor plăti bezmîn (art. 9, 11).*

Se știe că în târgurile evreilor erau în acea vreme organizații în bresle, bucurându-se de autonomie internă în rezolvarea problemelor de cult, administrative precum și cele impuse de viața de toate zilele. Documentul la care ne referim prevede deci alcătuirea unei bresle pentru trebuințele târgului (art. 12). Aceasta însemna că evreii din Brătești aveau dreptul să-și aleagă singuri starostele și cahalii (consilierii). Pentru a valorifica cerealele și fructele care se găseseră aici din belșug și a mări veniturile moșiei, boierii țineau ca evreii să facă velnițe (art. 7). După un deceniu, respectiv la 22 martie 1835, găsim „obștea târgoveșilor” adunați la moșia Brătești adresînd o jălă la Mihai Sturza, prin care îi roagă să întărească și el această învoială.

În răstimp de zece ani proprietatea a încasat aici cite 1.200 lei pe an din orindă și nu cu mult mai puțin din bezmîn precum și 2.500 lei din vânzarea de către târgovești a băuturilor, păcurii și altele. Cum târgul nu avea condiții de dezvoltare, o parte din târgovești au abandonat mal țirzii dughenile, reducîndu-se prin această veniturile proprietății. Menționăm că pe lângă micul comerț evreii se ocupau și cu creșterea animalelor. După toate indicile, în jurul anului 1830 erau aici 35—40 dughene cu tot ațtea familii care totalizau, credem, aproximativ 150 suflete. Toate acestea le știm din jălă adresată domniei la 31 martie 1835 de către Elena Pătrașcu (văduva lui Ioan Pătrașcu) care nefiind mulțumită de veniturile pe care le realiza din târg, stăruia pentru o nouă învoială prin care să i se urce veniturile din vânzarea băuturilor și a păcurii. (*Documente privitoare la istoria economică a României*, II, p. 175—177, 341).

Târgul Brătești nu este pomenit decît în documentele arătate aici. Se pare că el a avut aceeași soartă cu Scobănteni, citat mai sus, nefiind respectat principiul că orice nou târg să se înființeze la distanță mai mare „de patru ore cu carul” de alte târguri. Ultima dată târgul Brătești este menționat într-un document din anul 1847. Apoi această așezare devine sat.

PAȘCANI

Pașcani, situat în vechiul ținut al Sucevei, și-a început viața de târg în domnia lui Mihai Sturza (1834—1849). Nu am găsit pînă acum hrisovul domnesc și nici învoială încheiată de proprietar cu târgovești pentru această „lucrare” dar posedăm în schimb unele informații privind târgul, precum și cite ceva despre obștea evreiască de acolo. Astfel, Iordache Roset biv vel vister, proprietarul de atunci al moșiei Pașcani, fiind dornic să-și sporească veniturile, arăta lui Mihail Grigo-

rie Suțu (1819—1821) că aceasta „fiind loc foarte îndemnătec pentru adunări de târg, de la o samă de vreme locuitorii din partea aceia, prin îndemnare de sine au obicinuit a se aduna pe această moșie pentru lucrarea alisvergiului, alcătuită iarmaroaci, care s'au făcut acum de obște știute și cunoscute...”, apoi rugîndu-l a i le „întări cu legiure”. Domnitorul îi acordă la 9 ianuarie 1821 un hrisov prin care îl aproba ținerea de 12 iarmaroace pe an la care „volnici să fie oricine de a merge ca să-și facă trebuințiosul alisvergi cu vite și orice alta fără nici o oprire despre nimine”. Pe lângă aceasta îi milulește și cu veniturile mortasipiei (taxe din vânzarea vitelor) pe care le va încasa „după hotărîrea condicii ce este în visterie cu pecețe gospod”. (Dum. Z. Furnică, *Documente privitoare la comerțul românesc*, Buc. 1931, p. 259—260).

Presupunem că proprietarii moșilor Lespezi și Brătești au stăruit și ei spre a obține încuviințarea, la 1825, pentru înființarea târgurilor respective. Cererea le-a fost însă respinsă pentru că târgul Lespezi era la o distanță de numai vreo zece kilometri iar Brăteștii care trebuia și el înpopulat, se afla la numai trei kilometri. Fapt este că la 28 ianuarie 1835 îl găsim din nou pe Iordache Roset adresîndu-se domniei cu o jălă prin care cere reînnoirea hrisovului vechi pentru zilele de iarmaroc de la Pașcani. Abia după trecerea a mai bine de două decenii (1855, 1859) vom găsi Pașcanii trecuți în „Lista târgurilor și târgușoarelor mai însemnate” (Documente privitoare la istoria economică a României, II, p. 397, 433, 464). Iată ce se spune la 1894 despre această localitate: „Pașcanii, târgușor în comuna cu acest nume. Așezat în un podiș frumos ce fermurește șesul drept al Siretului, numeră 166 case în cari trăesc tot atîția capi de fam., sau 782 suflete din cari 390 bărbași și 392 femei (din ei 602 sunt streini, majoritate israeliți, câțiva lipoveni și nemși). Contribuabili sunt 841. Vatra târgușorului din deal împreună cu cel din vale și gara ocupă 51 fâci și 41 prj. majoritate târgoveșilor sunt comersanși și numai o pătrime plugari...”

Cea mai veche mărturie pe care o avem pînă acum despre existența evreilor la Pașcani este din primul deceniu al secolului al XIX-lea. Astfel în „Contractul Pașcanilor” încheiat la 23 aprilie 1809 între comitul Ioan Balș, proprietarul moșiei, și arendașul Gavril Eustratie, pe termen de patru ani, se prevede la punctul 18 că „va lua de la jidovii din Pașcani pe fiecare an 100 claponi și să-i trimită la Iași grași și sînătoși”. (*Ispisoace și zapise*, VI, parte II, p. 195—196). Alte mențiuni despre obștea evreiască din această localitate găsim în vidomostia din 1834 întocmită de visterie, unde sînt trecuți la capitație următorii evrei din Pașcani: Iancu-Căldăraru, Iosif-hahamul, Leiba, Ili sin Avram-dascălu, Marcu-croitor, Herșcu sin Leiba. (Arh. St. Iași, Tr. 875, op. 997, dos. 61, p. 596—599). În târg trebuie să fi fost însă încă vreo 15 sau 20 de meșteșugari și neguțători evrei: dacă nu-i găsim trecuți la bir însemnă că erau din cei chemați de peste hotare și scutiți cîtiva ani de orice havalere. Tragem această concluzie din faptul că patru familii de evrei nu puteau întreține un haham și un dascăl.

MANAȘCU COTTER

O frumoasă tradiție

Respectînd o veche și frumoasă tradiție, Federația Comunităților Evreiești a împărțit și în acest an cursanților de la Talmud Tora fructe de Hamișa Așar Beșvat. Au fost, de asemenea, trimise fructe pensionarilor căminelor de bătrîni, precum și asistaților Federației.

Cu prilejul sărbătorii, s-a distribuit pachet de alimente coregionarilor bătrîni, lipsiți de familie.

Acum 90 de ani...

(15—28 februarie 1884)

● **IN COMITETUL** de 16 persoane ce s-a format în vederea unei subscripții naționale pentru C. A. Rosetti (cărui un incendiu i-a distrus casa și întregul avut) se află și d-nii L. Manoach și M. Blank. Evreii au răspuns în mare număr la acest apel patriotic.

● **„GAZETA DE FOLTICENI”** arată că la Tribunalul comercial din acel oraș au fost numiți ca membri și trei evrei împăminteniți: Beris Last, Wolf Last și Labo Moscovici.

● **„BUKARESTER ZEITUNG”** publică o dare de seamă despre conferința pe care a ținut-o d-nul dr. M. Brociner în localul societății „Bukarester Handels und Gewerbeverein”, cu subiectul „Comerțul liber și sistemul protecționist”.

„Modul de dezvoltare a subiectului atrase conferențiarului aplauze numeroase, apoi urmă discuțiunea în sinul societății. În care se arătă că România nu mai poate continua cu succes a fi numai un stat agricol, depinzînd de pînie și soare, de producțiuni bune sau rele; că formarea industriei este o chestiune vitală pentru națiune.”

Vitorea conferință a societății „Bukarester Handels und Gewerbeverein” va avea un subiect literar. „La această conferință vor putea asista și dame”, anunță societatea.

● **„SIMȚINDU-SE** necesitatea de a face o plantațiune în noul cimitir israelit din Pitești și neexistînd pentru acest scop fondul necesar, s-a constituit un comitet care a organizat un bal. Balul a produs 480 lei.”

● **TOT LA PITEȘTI**, din inițiativa d-soarei Rebeca M. Blank a fost organizat, în sala Ucler, un Kinderbal (Bal de copii) pentru ajutorarea copiilor săraci din localitate. „D-nul General al garnizoanei oferi gratis muzica militară. Balul fu alcătuit din o societate cum nu s-a mai văzut în Pitești la un loc: colonel, majori, boieri, negustori, români, evrei, nemși, toți erau aci întruniți”. „Peste 200 de copii și de la vîrsta de 3 ani în sus, se aruncară veseli în virtutea plăcut al danțului.”

„Din venitul produs, s-au cumpărat maderolon, percal, pălării de băieți, care se vor împărți la băieți și fete creștine și israelite.”

● **„MONITOR”** publică o corespondență din Tg. Neamț, în care se arată că „zbucnind un incendiu sub acoperămintul dughenei lui Moise Finkelstein din strada Mare a orașului Neamț, au ars 9 dugheni și 3 barace cu dependențele lor”. Ulterior s-a mai comunicat: „Depeși anunță că o parte a orașului deaba reclădit s-a nimicid din nou prin flăcările mistuitoare. Generozitatea publică imperios necesară.”

● **Institutul de binefacere „Providența”** fiind recunosător pentru concursul ce i-au dat evreii, a binevoit a da Spitalului israelit „Caritas” 200 lei, din produsul balului său în sala Teatrului, în 8 februarie a.c.

● **La IAȘI**, în saloanele Galino, a avut loc concertul domnișoarei Charlotta Glucksmann (eleva marelui Liszt), cu amabilul concurs al d-ilor Popovici și D. Weitzer. „Sperăm că d-ra Glucksmann, de o va ierta timpul, ne va mai procura plăcerea să o mai auzim.”

● **DIN GIURGIU** se anunță că Societatea „Zion” a dat un bal cu tombolă, în folosul școlii israelito-române frecventată de 50 elevi. „Între care mulți copii creștini”. „Rezultatul balului, grație concursului dat de toate straturile societății giurgiuvene, fără deosebire de religie, este 1.600 lei neto, un rezultat destul de satisfăcător mai ales în acest timp critic în care ne aflăm.”

● **INSTITUTUL** de băieți M. Blatt, str. Sf. Ioan Nou (Jigîța) nr. 17, autorizat de onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunii Publice, anunță deschiderea cursurilor de vară, la 14 aprilie stil vechiu. Pe lângă limba română, conform programei

în vigoare, preîl și limba ebraică, pentru copii de rit german și spaniol, precum și un curs de religie mozaică, în limba română.

● **FRAȚII** Israel Chajem Daniel, Leon Daniel și Albert E. Daniel, bancheri din Iași, au oferit Academiei Române suma de 15.000 lei: „Dorința noastră plecată este ca Academia să întrebunțeze venitul anual al acestui fond pentru a înăvuți colecțiunile sale privitoare la istoria patriei, fie în hrisoave și documente fie în cărți vechi și manuscrise românești, fie în monete sau alte obiecte antice”.

● **SE AFLĂ** de vânzare la d. H. Steinberg, librar-antivar, strada Rahovei, „Talmud Iushon Ervi” de Friedmann. Este „o nouă metodă de învățarea limbii arabe scrisă în limba evreiască populară”.

● **ANUNCIU IMPORTANT** — „Cu onoare vin a face cunoscut Onor. Public că stabilimentul meu de birt cayer ce-l posed în strada Smîrdan nr. 18, l-am aranjat din nou, cu minăcările cele mai gustoase, afit orientale (spaniole) eti și occidentale. Tot d'odată fac cunoscut Onor. Public că primesc a aranja mese pentru banchete și nunți. Asemenea se oferă pentru Soarele dansante și orice petreceri. N. B. Împlinește onest și cu exactitate datoriile și angajamentele. I. Elias Rubinstein”.

● **COPERATORII** din Iași au decis să organizeze o mare expoziție a produselor ce le realizează. În acest scop s-au adrețat d-lui M. Daniel, sollicitînd să le închirieze un teren al său.

„Cu multă amabilitate — serie ziarul „Curierul Capitalei” — d-sa, sore a-și arăta patriotismul, a oferit locul gratis”.

● **BOMBOANELE** de ierburi inventate de d-na Fani Schorr din Iași, str. Apaducului 182, după ce au fost analizate chimicește de Consiliul de igienă și găsite esecente pentru alăbiciuni de plept și tuscă, au fost premiate la expoziția județului.

● **ZIARUL „Liberalul”** din Iași anunță că „d-nul tipograf Goldner a avut nenorocirea de a-și pierde fiul, Jacob Goldner, student în medicină la Viena. La înmormintare, „un numeros public a acompaniat rămășițele defunctului pînă la cimitir, unde d-l Doctor Taussig a ținut un frumos discurs. A mai vorbit predicatorul Tauber și vicepreședintele Societății Junimea”.

● **ZIARELE „România liberă”, „Națiunea”, „Gazette de Roumanie”** publică mari expresii însoțite de cuvinte de laudă cu privire la expunerea Dr. M. Gaster făcută recent la Ateneu, „Apocriefe în literatură română”. „Este prima ocazie în care tînarul doctor se prezintă unui auditoriu numeros pe catedra de conferențiar”.

● **PREȘEDINTELE** Comitetului societăților filantropice israelite din București, d. Em. Rosenthal, a primit următoarea adresă:

„Direcțiunea generală a Teatrelor fiind decisa a face să se monteze o piesă în care vor figura mai multe personaje biblice, are onoare a vă ruga să cedați în folosul Teatrului Național costumele persoanelor ce au luat parte la frumosul car alegoric cu prilejul zilei naționale a românilor”. Semnează Director general Ioan Ghica.

D. Em. Rosenthal a răspuns de asemenea printr-o adresă, arătînd că întreg comitetul „este fericid să cedeze cele 11 costume ale persoanelor istorice care au figurat pe carul reprezentînd încoronarea regelui Solomon, ca un modest semn de dorință pentru prosperarea Teatrului Național”.

● **UN AMPLOIAT** a fost însărcinat a face un catalog la o bibliotecă publică. Dînd de o carte ebraică și neputînd-o citi, a înscris-o în catalog sub următorul titlu: „O carte al cărei început este la finele volumului”.

PICTORUL R. IOSIF

R. Iosif: Autoportret

Contemplând creația lui R. Iosif, care a împlinit recent venerabila vîrstă de 80 de ani, discernem patina metalului vechi și prețios al experienței acumulate într-o activitate artistică de atîtea decenii, ca o lumină discretă ce străbate staturile groase de culoare, precum aurul din pinzele lui Rembrandt. Dar, spre deosebire de artistul nordic, Iosif este un pictor al cerului carpatin, al cîmpilor dunărene și al soarelui dobrogean, care toate, după cum se știe, au marcat specificul școlii românești de pictură.

În cele mai multe din tablourile sale, Iosif nu abordează marile probleme și complicate întrebări ale existenței, a ceea ce nestăbilități cu nimic valoarea lor. Florile dafane, peisajele sau naturile sale statice trăiesc prin explozia de culori calde, așternute prin tușe ușoare ce par că abia ating suportul pinzei. În felul lor, aceste opere sînt un reflex al structurii sufletesti a artistului, de un rafinament aproape oriental.

Toamna de aceea, arta lui Iosif a fost remarcată încă de la începuturile ei de critici de seamă. Ion Frunzești mărturisește că și-a început profesiunea de critic de artă cu un articol consacrat acestui artist, în care nota, acum mai bine de trei decenii, despre „bucuria descoperirii proaspete a naturii fraterne, răspunzînd cu feeri de culoare fetei optice a priveliștii”. Același critic de artă comenta în 1968, cu prilejul unei retrospective, viziunea lui R. Iosif de „poet al pămîntului acesta, îndrăgostit de priveliștile (ărilor, intrat în tradiția picturii românești din totdeauna”. Pentru a nu abuza însă cu sfîrșirea unor citate ale unor oameni de cultură, ca N. N. Tonitza, George Oprea, Petru Comarnescu, M. H. Maxy și alții, mărturiile totuși atît de prețioase în conturarea unei personalități, vom încheia această scurtă selecție a aprecierilor cu cele scrise de poetul Miron Radu Paraschivescu în 1938 în *Timbul*: „Statornicit temeinic în pictura românească, în ceea ce poate avea — și are fără îndoială — specific și durabil, R. Iosif își trage izvoarele din peisajul și florile lui Luchian, pe care-l continuă onorabil”.

Aceste calități explică, printre altele, succesul renumit de tablourile lui Iosif prezentate în cîteva capitale europene. Desigur că, ducînd peste hotare, odată cu picturile sale, imagini ale Bucureștilor de odinioară sau de azi, aspecte ale firgurilor tradiționale, peisaje cu colinele molcome ale Cîmpungului sau ale Tulcei, pictorul a avut și va avea oricum prieteni ai artei sale, în Israel ca și oriunde.

Iosif, fiul anticarului Rosenbluth, s-a născut în București la 12 februarie 1894. După terminarea studiilor la gimnaziul evreiesc Libros, tînărul Iosif, îndemnat de tatăl său și mai puțin de propria chemare, s-a înscris la Conservatorul de muzică din București. Studiul muzicii și-a lăsat amprenta asupra întregului meșteșug de colorist, de mai tîrziu, al picturii, căci pe drept cuvînt se poate vorbi, privindu-i picturile, de sonorități cromatice.

Hotărîndu-se să renunțe la cariera muzicală și să urmeze calea picturii, încotro s-ar fi putut îndrepta un tînăr talentat, dacă nu spre Paris? În 1913, Iosif, în

vîrstă de 19 ani, pleacă în capitala Franței. Surprinzător însă, viitorul pictor nu s-a înscris la Ecole de Beaux Arts, ci în orchestra simfonică a acesteia, cursurile urmîndu-le la Institutul de arhitectură. Abia mai tîrziu, în țară și apoi din nou la Paris, a frecventat Școala de Belle Arte din București și academiile Grande Chaumière și Julian. Rezultatul acestor peregrinări și studii s-a concretizat în 1926 cînd artistul a deschis prima expoziție de gravură din țară, intitulată „Alb-negru”.

Începînd cu acea dată, R. Iosif a participat cu regularitate la saloanele oficiale de desen și gravură, ca și la unele manifestări peste hotare: Florența, Amsterdam, Bruxelles, Haga. Ciclurile de gravuri „Bucureștii vechi”, realizate între 1928 și 1933, ca și uleiurile cu aceeași temă, l-au făcut cunoscut ca pe un poet al peisajului citadin, sensibil la nuanțe și frumuseți pe care, uneori, piteonul grăbit nu le percepe.

Treptat a abandonat grafica și desenul în favoarea picturii, nu înainte de a da valoroase ilustrații la „Hanul Ancuței” de M. Sadoveanu, la „Amintiri din copilărie” și la „Povești” de Ion Creangă. An de an, a deschis expoziții, fie singur, fie împreună cu artiști ca: I. Steurer, Corina Lecca și alții. Pictura lui R. Iosif s-a împlinit sub semnul unui destin fericit, prin ample valențe lirice.

R. Iosif nu este un însingurat, un izolat în lumea mirifică a artei. Optimismul ce-l degajă pictura sa este și o expresie a sociabilității sale. L-am văzut în vechi fotografii, alături de Ion Călugăru, M. H. Maxy și alți prieteni de-ai săi, azi dispăruți, l-am văzut acum cîțiva ani, străbătînd cu pas sprinten dealurile încărcate de vii din împrejurimile Tulcei, în căutare de aspecte inedite pentru peisajele sale și l-am văzut de curînd pe octogenarul R. Iosif în atelierul său, definind cîteva dintre tablourile ce vor figura la marea expoziție retrospectivă ce se va organiza anul acesta la București.

La 80 de ani, pictorul R. Iosif a rămas spiritualcește tînăr ca și creația sa plastică.

EUGEN O. IACOB

O nouă carte de rugăciune

Ce poate fi nou într-o carte de rugăciune care totuși nu se îndepărtează nici cu o iotă de ritualul liturgic tradițional?

Răspunsul la această întrebare se află în noul Sidur apărut în Israel pentru uzul credincioșilor din Diaspora.

Prima inovație a noului Sidur este ordinea rațională a paragrafelor, planul indicat cu claritate pentru ușurința înțelegerii. Sidurul conține opt părți sau „porți”: Poarta dimineții (Șaar Haboker) care începe cu deșteptarea și se termină cu rugăciunea celui ce pleacă la drum și o formă prescurtată a rugăciunii Amidă; Șaar Haberakot (Poarta binecuvîntărilor) care cuprinde, între altele, noi binecuvîntări adecvate situației actuale. Urmează Poarta rugăciunilor Minha și Maariv, care se termină cu numărătoarea Omerului și Șema dinainte de culcare; Poarta Șabat-ului. Poarta de Roș Hodeș, Poarta celor trei sărbători, Poarta zilelor redutabile și Poarta zilelor de mulțumire care cuprinde Hanuca, Purim și Yom Hatzmaut.

Sidurul conține la sfîrșit un tablou complet al datelor sărbătorilor evreiești și al obiceiurilor, astfel încît credinciosul se poate imediat orienta.

În contextul vieții tradiționale acest Sidur este mai mult decît o carte de rugăciuni; e o carte a vieții evreiești, sub toate aspectele ei.

Un simbol
al credinței
și eroismului

MASADA

ÎN CLIȘEU: vestigii ale
fortăreței antice.

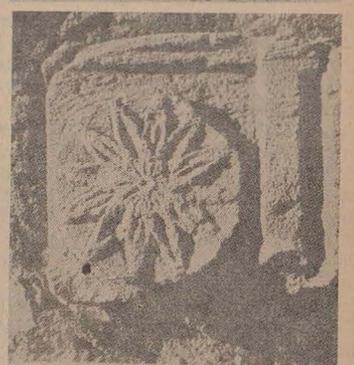
Acum mai bine de două mii de ani, un pumn de zeloți asediați în palatul lui Herodes se împotriveau legiunilor lui Titus, decise să cucerească această ultimă redută a Iudeii. Iată cum descrie Josephus Flavius, cronicarul acelor vremuri, fortificația Masada și palatul lui Herodes în cartea sa „Războiul evreilor”:

„O stîncă de o remarcabilă suprafață și de o mare înălțime este izolată de jur împrejur prin prăpăstii adînci, al căror fund ochiul nu-l poate zări. Pereții abrupti și înălțimea stîncii o fac inaccesibilă oricărui muritor, cu excepția a două locuri unde roca face posibilă o dificilă ascensiune. Dintre aceste două drumuri, unul pleacă din dreptul lacului asfaltic (Marea Moartă) către est; celălalt urcă dinspre vest și este ceva mai ușor accesibil. Primul drum, datorită îngustimii și a numeroaselor ocolșuri, este denumit „șarpele”, căci se aseamănă cu acesta prin serpentinele ce ocolesc locurile unde muntele e surpat. Omul care ar sui acest drum trebuie să se sprijine alternativ pe fiecare picior, căci e pîndit de moarte în orice clipă: de fiecare parte a drumului se deschid abisuri ce îngheață în vine chiar sîngele oamenilor celor mai curajoși”.

Pe vîrfurile acestei stînci se află o întindere, care datorită așezării deosebit de favorabile, a fost întărită pentru a rezista unor înfruntări armate. Primul care a ales acest loc în vederea construirii unei fortărețe — Masada, a fost Jonatas; apoi Herodes cel Mare nu a cruțat nici un efort și nici o cheltuială pentru a fortifica locul.

Săpăturile arheologice întreprinse sub conducerea lui Ygal Yadin în decursul a două campanii de prospectare (în anii 1964 și 1965) la care au participat arheologi amatori din 28 de țări, au scos la lumină vestigiile palatului regal. Zidurile făcute din blocuri masive de stîncă, consolidate cu pietriș, coloane puternice, menite să susțină o vastă boltă, mozaicuri pe care motive florale se împletesc cu forme geometrice alcătuiind un desen care, chiar marcat de trecerea timpului, este de o frumusețe originală, basoreliefurile încrustate în stîncă, toate acestea au fost martore la sfîrșitul dramatic al ultimilor apărători ai cetății.

În anul 73, în momentul în care Flavius Sylva, comandantul Iudeii, se pregătea să asedieze Masada, ea era apărată de un grup de zeloți împreună cu familiile lor, în total 1967 de persoane. Comandantul garnizoanei era Eleazar ben Jair, care se instalase în fortăreață în anul 66. Legiunile care au dat asaltul final, trei ani după distrugerea templului, erau alcătuite din 10.000 de ostași. Asediatorii au construit o rampă, vizibilă și astăzi, pe care au amplasat o platformă capabilă să suporte mașini de asalt. Loviturile unui berbec de asediu zguduiau zidurile, care în cele din urmă au început să cedeze, luarea cetății fiind iminentă. Doar căderea întinericului i-a oprit pe asediatori. De la Josephus Flavius știm că în ultima noapte a Masadei, Eleazar ben Jair a

adresat luptătorilor săi o inflăcărată chemare:

„Voi, care ați hotărît de atîta vreme să nu suferiți vre-o stăpînire străină, a venit timpul să arătați cît de adîncă este credința voastră. Am înfruntat pînă acum tot felul de pericole pentru a ne elibera de robie. Să nu ne dezonorăm acum, supunîndu-ne unei sorți mai crude, prin căderea în mîinile romanilor, căci noi am fost primii care am scuturat jugul lor și ultimii care am avut curajul să le rezistăm... Dușmanii noștri doresc să ne prindă vii; și, oricît de dîră ar fi rezistența noastră, nu vom putea evita mîine de a fi măturați de asaltul lor. Putem însă să prevenim sclavia printr-o moarte eroică, sfîrșindu-ne viața împreună cu cei ce ne sînt dragi... Să murim cu mîngîierea de a fi garantat soților noastre onoarea, copiilor noștri libertatea, și de a ne fi asigurat, în ciuda vitregiei sorții, un mormînt demn, îngropîndu-ne mai curînd sub ruinele patriei noastre decît să ne expunem unei captivități rușinoase. Și pentru ca dușmanii să nu ne aibă nici morți, să dăm foc fortăreței, împreună cu toate bogățiile ei, punînd la adăpost doar proviziile, pentru a le arăta că nu foamea, ci credința noastră ne-a îndemnat să preferăm moartea robiei”.

Acest sacrificiu suprem le-a adus luptătorilor admirația chiar și a romanilor. Au supraviețuit doar șapte persoane, două femei și cinci copii, care s-au ascuns într-o peșteră. Aceștia au putut să povestească sfîrșitul apărătorilor Masadei.

MOARTEA UNUI ERUDIT TALMUDIST

La Safed a încetat din viață în vîrstă de 85 de ani eruditul talmudist rabi Barzel. El a deținut o perioadă de timp funcția de secretar al Tribunalului rabinic.

TATA pictură de R. Iosif

STIRI

דיוני

IN AMINTIREA NOPTII DE CRISTAL

În numeroase orașe din Republica Federală a Germaniei au avut loc servicii divine de comemorare a faimoasei „Nopti de cristal“ din 1938 când naștii au incendiat aproape toate sinagogile. La Mainz, Hamburg, Meinheim, Münster, Göttingen, München, Frankfurt etc., pe lângă membrii comunităților evreiești au participat la ceremoniile de comemorare și capii bisericilor din orașele respective. În unele localități, ca de pildă Göttingen, au fost dezvelite cu această ocazie monumente comemorative.

Postul de televiziune al landului Hessa a transmis o emisiune având ca temă „cronica evreilor din Dresda“.

DECES

La Londra a încetat din viață în vîrstă de 93 de ani, Fritz Homeyer, autorul cărții „Deutsche Juden als Bibliophilen und Antiquare“ (Evrei germani ca bibliofili și anticari).

PREMIUL NELLY SACHS

În orașul Dortmund a avut loc ceremonia de înmînare a premiului Nelly Sachs, scriitorului Paul Schallück din Köln. Schallück este al șaptelea deținător al acestui premiu, înființat în 1961 de orașul Dortmund și acordat prima oară poetei Nelly Sachs.

MANUSCRISE

La anticariatul J. A. Stargard din Marburg/Lahn a avut loc recent o licitație a 1.200 de manuscrise din documente literare, științifice, muzicii și istoriei.

Cel mai apreciat a fost manuscrisul unei părți a lucrării lui Heinrich Heine „Wintermärchen“, scrisă în 1844, și o scrisoare a acestuia, adresată scriitorului Karl Immermann din Düsseldorf. Au mai fost licitate manuscrise ale scriitorilor Max Brod, Emil Ludwig, André Maurois, Arthur Schnitzler, Jacob Wassermann, Franz Werfel ș.a.

Din domeniul științific s-a licitat, printre altele, o pre-

Proschinsky pentru crime de război comise în lagărul de la Debica (Polonia). În cursul procesului, care a durat un an, au fost audiați o sută de martori.

ALEGERE

Profesorul Israel Dostrovsky a fost ales președinte al Institutului de la Rehovot. Predecesorul său a fost profesorul Albert Sabin. La întrunirea consiliului de conducere au luat parte patru deținători ai Premiului Nobel: prof. Christian R. Anfinsen, prof. Ernst Chain, prof. Robert Hofstadter și prof. André Lwoff.

CERC DE IUDAISM

La Strasbourg s-a deschis ciclul anual de conferințe despre iudaism. Prelegerea inaugurală a fost ținută de Armand Abecassis, cu tema „Filozofia și iudaismul în lumea sefardă“.

STERNBERG LA COMEDIA FRANCEZĂ

Comedia Franceză joacă la teatrul Odéon piesa lui Jacques Sternberg „C'est la guerre, M. Gruber“. Sternberg, un publicist care colaborează la „Magazine littéraire“ și la revista „Hara Kiri, la a cărei creare a contribuit, se află la prima sa piesă de teatru, care se bucură de succes.

100 000 DE EVREI ÎN MARE

Acesta este titlul noului roman al lui Jacques De-

rogy, apărut în editura Stock, Paris.

Autorul înfățișează cu procedee artistice perioada dramatică imediat următoare celui de-al doilea război mondial, fiind supraviețuitoarii lagărelor de exterminare au privit, în ciuda adversităților de tot felul, spre un liman nou, în Țara sfîntă.

NOUL PREȘEDINTE AL COMUNIȚĂȚII DIN DANEMARCA

Di. Semmy Levitan a fost ales președinte al Comunității evreiești din Danemarca. În această țară trăiesc 6.000 de evrei.

PREMIU LITERAR

Premiul anual al secției de cultură ebraică a Universității din New York, instituit de Bertha și Irving Neumann pentru lucrări literare ebraice, a fost acordat anul

acesta scriitorului canadian Reuven Avinoam. El este autorul unei lucrări în patru volume, intitulată „Scrolls of fire“ (Suluri de foc), a șapte volume de poezii și al unui roman. În afară de aceasta a tradus numeroase cărți din engleză în ebraică. Reuven Avinoam este și laureatul premiului Cernihovsky.

O ISTORIE VALOROASĂ

În editura W. Kohnhammer, Stuttgart (R.F. Germania) a apărut recent lucrarea lui Bernhard Brillling „Comunitățile evreiești din Silezia centrală“. Lucrarea e cu atât mai valoroasă cu cît materialele documentare folosite de Brillling au fost distruse de nașiști. Rabinul Brillling a fost ultimul arhivar al uniunii sinagogilor din regiune și a avut posibilitatea să copieze numeroase documente care i-au trecut prin mînă.

SESIUNE ȘTIINȚIFICĂ

La conferința organizată recent la Belgrad de Institutul de cercetări cu privire la istoria popoarelor Iugoslaviei și de Institutul de istorie contemporană avind ca temă perioada ocupației, au participat istorici din această țară și din străinătate.

Referatele prezentate s-au ocupat de aspecte inedite privind soarta evreilor deportați în lagărul de concentrare Mathausen.

Între alții au prezentat un referat dr. Iascha Romano, cercetător în domeniul istoriei și dr. Lavoslav Kadubrig, președintele Uniunii comunităților evreiești. Din referat a reieșit că din cei 75.000 de evrei aflați în 1940 în Iugoslavia, 80 la sută și-au pierdut viața, victime ale teroarei naziste.

GHIDUL EVREIESC PE 1974

În editura Jewish Chronicle Publications, London, a apărut „The Jewish Travel Guide“ ghidul turistic evreiesc pentru anul 1974, editat de Sydney Lightman. Ghidul, cuprinzînd cele mai noi date, este organizat pe țări, indicînd organizațiile, instituțiile, obiectivele turistice, hotelurile și restaurantele evreiești.

LITERATURA GERMANĂ DIN EXIL

Acesta este titlul cărții lui Manfred Durzak, recent apărută în editura Reclam, Stuttgart. Volumul prezintă 25 de scriitori de limbă germană care în timpul nazismului au părăsit Germania. Volumul mai cuprinde o listă a altor 400 de scriitori din exil.

MONOGRAFII

„Țara sfîntă“ este titlul traducerii germane a cărții lui David Meilsheim apărută în editura F. A. Herbig Verlag, München. În original, cartea se cheamă „Les Hébreux“ și corespunde mai bine conținutului, deoarece nu e vorba de o descriere geografică sau istorică, ci a modului de viață a vechilor evrei, de la ritualul religios pînă la legiuirile comerciale, educarea copiilor și tradițiile religioase.

DECESUL FOLCLORISTULUI LEWINSKI

La Tel-Aviv a încetat din viață, la vîrstă de 83 de ani, profesorul dr. Iom Tov Lewinski, unul din cercetătorii folclorului evreiesc.

ROMAN BIOGRAFIC DESPRE ISAAC LURIA

Cu prilejul comemorării a 400 de ani de la moartea renumitului cabalist Isaac Luria, scriitorul israelian Shalom ben Chorin a realizat o viață romanțată a lui Luria, denumit și Leul din Safed. Cartea a apărut în editura Masha Publications din Ierusalim.

ANIVERSARE

Uniunea societăților evreiești din Franța a organizat la Centrul comunitar din Paris un colochiu consacrat culturii idiș. Această manifestare a fost ocazională de aniversarea a 35 de ani de la ținerea Congresului de cultură idiș care a avut loc la Paris în anul 1937.

LUCRĂRI BIBLICE ȘI TALMUDICE

Institutul „Iad Harav Herzog“ din Ierusalim acordă multă atenție editării de lucrări biblice talmudice. Printre aparițiile din ultima vreme semnalăm Enciclopedia Talmudului, care va cuprinde 50 de volume, dintre care 13 au apărut și al 14-lea urmează să apară în cursul acestui an. Această operă este pregătită de un colectiv condus de rabinul-erudit R.S.I. Zevin.

Unde se ascunde d-rul Mengele?

Dintr-un interviu acordat de curînd presei de către Simon Wiesenthal, directorul Centrului Evreiesc de documentare de la Viena, aflăm amănunte inedite despre existența actuală a d-rului Josef Mengele, „îngerul morții“ de la Auschwitz. După cum se știe, Mengele și-a câștigat cumplita-i faimă datorită cruzimii neobișnuite chiar și în condițiile de acolo, cu care și tortura și suprima victimele. Printre altele, el a practicat așa zise experiențe medicale pe oameni vii, a participat la „selecții“, adică la trimiterea către camerele de gazare a bătrînilor, femeilor și copiilor din fiecare nou transport, a făcut injecții mortale bolnavilor... Dar nu există crimă de care acest sadic asasin să nu se fi făcut vinovat.

La sfîrșitul războiului Mengele a reușit să dispară și de atunci trăiește sub o identitate falsă, undeva în America de Sud. Potrivit lui Wiesenthal — omul care scăpat de la Auschwitz și-a consacrat viața descoperirii criminalilor nașiști — Mengele a lăsat să-i crească mustața, pentru a-și camufla maxilarul superior, ușor de identificat, deoarece are un interstiiu în regiunea dinților. El are o gardă de „gorile“ care îl păzesc zi și noapte. Mengele are acum 72 de ani și este bolnav de inimă. Recent, Mengele a întîlnit la un club din Assomption, capitala Paraguayului, un amic căruiua nu s-a știut să-i destăinuie: „Am scris o carte despre experiențele pe care le-am făcut la Auschwitz, dar nu va fi publicată decît după moartea mea. De editori nu duc lipsă. Mereu sint solicitat.“

Dr. Wiesenthal spune în continuare: „În fiecare an Mengele vine în Europa, pentru a-și vedea fiul. Anul trecut a fost la Torremolinos, în Spania, dar eu am ajuns puțin prea tîrziu; Mengele plecase cu 18 ore înainte de sosirea mea. Dar mai important decît Mengele este Walter Rauff, generalul SS vinovat de povestea cu camioanele. Aceste camioane aveau pe ele însemnul Crucii Roșii, dar în realitate erau camere de gazare. Mii de evrei au fost ucisți în aceste camere de gazare în Uniunea Sovietică, Polonia, Iugoslavia. Dar asta nu-l împiedică pe Rauff să trăiască nederanjat la Puente Arenas, în Chile, unde este directorul unei fabrici de conserve de pește. Nu de mult, Rauff a acordat un interviu unei reviste din Paraguay...“

Simon Wiesenthal lucrează în baza unor dosare și fișe bine întocmite. Despre Martin Bormann, spune următoarele: „I-am clasat dosarul, pentru că nu mai există nici o îndoială că Bormann e mort. Sint sigur sută la sută. Dar există alte enigme ce trebuie dezlegate“. Astfel, nu se știe ce a devenit Heinrich Mueller, șeful Gestapoului, deși la cimitirul din Berlin, există un mormînt pe a cărei piatră funerară e scris numele său. De același mister sint învăluiați Richard Glucks, inspector general al lagărelor de exterminare, sau Hans Kallmer, cel ce a construit „zidul Atlanticului“, și despre care se crede că trăiește în India.

Mulți criminali nașiști se mai află în viață dar e foarte greu de dat de urma lor...

כפרת-נורה

של היהדות הדתית הרומנית

* ב"ה כ"ג שבט תשל"ד, בוקרשט מספר 316 דרשבועון *

איתן אריה

ליקטים מעובדו של הרב הגאון ר' אברהם ארי' רוזן זצ"ל

תשובה כ"ו

בעיה רחב ניחן, בוכות נואל הטוב לפיק (תל"ד) מה פאטם - שטן -
 הג כשר ושטח לכבוד הוב המופלג בתורה החכם השלט וכו' נ"ו -
 זה דבריו לו מד ע"ד הסי' פור ששטע כי הגאון מוה"א ז"ל מ"ר י"ד פ"ד להנהיג תורה"י העש"ל מאמא ז"ל תחילת "ירושלמי" ד"ר ח"א נפ"ס לקריימא הוי זמללי מעצ הא כתב דמס אר חסוי עצות התי' לנס ושאלני ודמס אמ נפלא מאמר זה בירושלמי כי רב א' אשר לר שאלני בירושלמי כלל שפחדו ידע דומם שהמאמר הובא בשה"ש חתום מע"ד פ"י (אפ"י ר"ס) ודמו בשם נכדו של המורה"ר אפר"ם דלמן ב"ה ר"ע מאמא זצ"ל שא"ל בירושלמי ר"ח נפס כבירייתא הוי זמללי מעצתא אמר למחר אכתוב כפי"קא אל תקוא עצות התי' לנס אלא תחיל' לנס זמי הא"ם החפץ חיים ולא יתלכו טור בקל ושאל לו מדוע לא נפס סיפך לדודש זאת, והשיב לי ע"פ ע"פ תנאי' בתנאי' כ"כ שו"ח ה"י קורא לתחיל' תחיל' לא ה"י יכול לנסא את החבול ב"ן תחיל' תחיל' וי"כ אחר למחר אכתוב

נו"ו וסי"ס שם בשה"ש שלא מצא בירושלמי הג"ל, והנה כבר מצאתי בשם הג"ל המעובד הוי' יואל בע"ש חומש"ש, אך שם מביא הדברים על שש"ע, ובהו קטמא להמחית הטולס והפטוס עצות התי' לנס כתוב בתורה על שמי' עצות ולא על שכו"ר ע"ז, אבל כה נס חתמו ונכר כתב הרמב"ן ושבועות הוא כמו שחפ"ע ע"י פ' אהרן"א א"כ שפ"ד יכול להביא התי' הכתוב בשמ"ע" נמשל שבועות והנה משני התי' אמר אינו יודע יגו, ואם באמת נמצא ב"ה"ה חתום לר"ש ה"י נראה לי לטוש דמה דלא נפס התי' ודמס כן אלא אחר למחר

קורס לשפה העברית באוניברסיטת בוקרשט

חתת חסותה של הקסדרה לשפות החורחיות שבפקול-
 טה לשפות הקלאסיות הרומניות והסורחיות על-יד האוני-
 ברסיטה בבוקרשט נחננו עס פתיחת שנת-הלימודים
 סידרת שיעורים רשא"ם לסטודנטים לומדי שפות אויה,
 ואפריקה, כן התקיימה בכל שבוע, חוץ להרצאות על השפות
 הסינית, היאפאנית, ההינדית, הערבית, הפרסית, הסורית,
 הסאסארית והאמהארית גם ישיבת-הרצאה עס תכנית לשפת
 עבר.
 נוהל הקורס התוצח יו אלכסנדרו.

דברי תורה

מאת חכמי רומניה וגאונים ז"ל

ליקט ועיבד הרב יצחק מאיר מארילוס

לפרשת משפטים

ובכר את לבדו זאת מיסד והסירותי מחלה מקרבך" (כ"ג - כ"ה). יש להתכונן למה מחתיל תחלה כי השם יתברך יברך בלחם ומים ואחרי כן בברואות הנוף, הלא העיקר הוא לכל נפש הברואות, וכמו שביקש אבינו יעקב, ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש" (ויצא כ"ה - כ"ו). ואין להבין ההגדרה לאכול וללבוש כי וראי ניתן הלחם לאכילה ולא ללבוש, והבגד ללבוש ולא לאכילה, מסבירים מפרשי התורה, כי יעקב אבינו ביקש שיהא לו ברואות הנוף, כדי שיוכל לאכול אך איננו יכול לאכול, מאי ברואותיו, גם ביקש להלם ללבוש הבגדים שיהיו לו, ולא יהיה שו"כ על ערש דוד ובגדיו תלוים לו מנגד, וסיים והיה ד' לי לאלוקים, כשתתן לי ברואות וספר"י מה אוכל לעבוד את ד' מתוך הרחבה, כי אין אומרים, אדון עולמ"ם אלא אחרי"י מה טובו"י, לפי זה היה לו להתחיל והסירותי מחלה מקרבך" ולסיים, ובכר את לחמד את מיסד"י, נראה להרץ על פי שמסופר במסכת הענית (דף ח - ע"ב), כי בימי רבי שמואל בר נחמני (אמורא ארצ"י) רבי לאלוקים, כשתתן לי ברואות וספר"י אגדה) שלמה מנפה גם ויהי רעב בארץ, התייער, איך לעשות, מכסה מקראים יוצא שאין לבקש בקשה המכילה שני ענינים (הש"ס ס"ס במיאם) ועל איזה פורענות יבקשו, על מיתה או על רעב והחליטו כי יתפללו ויבקשו שהעצר המגפה ולסבול רעב, אז אמר רבי שמואל בר נחמני כי אחרת היא דעתו בזה, כי עליהם לבקש הפסקת הרעב, ומאלו העצר המגפה, כי למי נותן הק"ד דוש ברוך הוא טובע, לא לאנשים אשר חיים המה? כי איננו משפיע שובע כדי להמית בני אדם, והביא ראה מהמקרא, פותח את ידך ופשי"ע ביע לכל חי רצון" (תהלים קמ"ה - ט"ז), רש"י שם, שובע ע"ה לבני אדם חיים" וזאת מרמזת לנו התורה, בנה במבטחיה הדין, ובכר את לחמד את מיסד"י, ותהיו בטוחים, כי אם יהיה שובע לכל אחד ואחד, מאלו יקויים, והסירותי מחלה מקרבך" ולא יהיה מגפה.

מפי התנו של הרבי ר' ישראל ז"ל, מבקרי

אם שכיר הוא בא בשכרו" (כ"ב - י"ד), על דרך שפירשתי הכתוב, ולך ד' חסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו" (תהלים ס"ב - י"ג), הקושיא איך ידועה, שנת משמעו (ירמיה ב' - י"ח) הם לפניי חסד הדין, שפירושו תוספת והטובה, ואם משלם כמעשהו, מה זה תוספת הטובה והסבירה באופן זה: ולך ד' חסד"י, אם האדם עושה על מנת שלא לקבל פרס רק ולך ד' לעשות נחת רוח לבוראו, זה גם גם ד' עושה אתה חסד בלי גבול, כי חסד ד' מלאה ארץ (תהלים ל"ג - ה'); ואימתי משלם לאיש כמע"י שהוא או עושה רק על מנת לקבל פרס או רק כמעשהו מעט מעט, וכמו שמפרש הבינה לע"י ת"ם הקרא, כי אדם אין צדיק בארץ" (קהלת ז - כ) כי בכל שמתוהו של האדם מעורב קצת ארציות אשר יעשה טוב, ואף אם הוא עושה טוב, איזה מצווה ולא יחסא, יש בה קצת הסתור פניה על כן השכר בעד המצוה היא מצומצמת ועל דרך זה אמרו רש"י, אם אין הוא לי מי ל"י (אבות פ"א - י"ד), אם אין אני מתכוון בשבילי כדי לקבל שכר או מי לי, אין קץ לשכרי, אבל כשאני לעצמי בשבילי, אז מה אני, לכולם אבל נחשבי, כי מה חסדנו ומה צדקתנו, ומה שמרמו הכתוב אם שכיר הוא עושה לקבל שכר כשכיר למלאכה ולעבודה, אז בא רק בשכרו לפי מעשיו, ומה הוא שכרו?

לנפש היה מהאב"ד גאלאץ

ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו ושם אליקים אהרם לא תזכירו" לא ישמע מפיד" (כ"ג - י"ג), על ידי כח התורה שאמרתי אליכם ותתעטקו בה, בוכות זאת תשמרו מיצר הרע כמו שאמרנו חז"ל (קרישין מ"ז), בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תכליו, ואם אתם עוסקים בתורה, אין אתם נזכרים בידו, וגם אמרו (סוטה כ"א), מצוה בשעה שצוה בן מנינה ומצילה, בשעה שאינו עוסק בה מנינה, אבל אינה מצילה, מגינה מן המורעות ואינה מצילה מהיצר הרע, רש"י שם, תורה בין בשעה שעוסק בה, בין בשעה שאינו עוסק בה מגינה מהיוסדין, ומצילה מיצר הרע שלא יכשילנו לחסות, ובמסכת נ"ב, אם פגע בן מנוול זה משכחו לבית המדרש, אם אבן היא נמחה, אם ברזל הוא מתפוצץ, אך בתנאי שתל'

מוד תורה כפה טהור ולא ישתרגו ריעונותיך בהבלים נגד האסונה, ולזה מרמו המקרא בסיומו, ודמס אלהים אחרים" שהם אחרים תמצע עצמן להזכירם ולא ישמע על פיה.

הרב א"י דרברמדיוגר, גאלאץ

לפרשת תרומה

ונתת על השלחן לחם פנים לפני המיד" (כ"ה - לד), נראה לי לפרש על פי מה שמוכח בגי' מרא (ברכות דף ס"ג - א); אין הבוצע רשאי לבצוע עד שיביאו מלה לפני כל אחד ואחד, ובשלחן ערוך, אורח חיים (סימן קס"ו ע"ף ה); לא יבצע עד שיביאו לפניו מלה, וברמ"א שם: "מצוה להביא על השלחן מלה קודם שיבצע כי השלחן דומה למזבח והאכילה כקרבן ונאמר על כל קרבן קורבן מלה", ובמגן אברהם שם (סעיף קטן ס"י) אף על גב דאין אנו נוהגין באכילה מלה, משום דיש בפה מלה, מכל מקום מצוה להניחו על השלחן, ולכבוז המקובלים לטבל פרוסת הכעיצה במלה, עד כאן לשוננו.

נראה לי טעמה לתרות להביא סכאל לחם בזה האופן שיהיה נדמה לו שהיא מלה, והיינו מלה כשהוא לעצמו, לבדו, מו"ק אכילו, ולהעמיד המאכל הוא טוב, ואי אפשר מכלדעו כדכתב: "היאכל הפל מבלי מלה" (איוב וד - ו), וכמו כן ידע ויוזכר כי אכילת הלחם לבדו בש"ביל עצמו להשביע עצמן לא טוב הוא ומו"ק כד כתב, שן תאכל ושבעת... ורם סכאלך וסכאלך את ד' אלוקיך" (דברים ה' - י"ב ב), אך לחזק גופו ונפשו לעבודת הבורא ברוך הוא, הוא טוב לחבל העבודה ואי אפשר בעלדו, ובמזווה זאת יאכל לחמו, והיינו דכתוב (רות ב' - י"ד) "וא" כלת מן הלחם וטבלת פתך בחומץ", כלומר לא כול הלחם בבחינת חומץ כשהוא לעצמו מו"ק, כי אם לחבל המאכל הוא טוב, ולמען יהיה זה לזכרת המסביב לאכול מביאין מלה על השלחן ומטבילין בו פרוסת המוציא ראשית אכילתו לתרות לו דרך אכילה שהוא לחוק, את גופו לעבודת השם, ורמו לזה המלה, לחוק, כשקורים אותה לפסע היא אחריות מלה להדגיש לאכול לחם בבחינת מלה, וזה שמרמו הכתוב ונתת על השלחן לחם פנים, ומפרש הרמב"ן, שיש לו פנים רואים לכאן ולכאן", ואפשר להעמיד כוונתה, כי שני פנים יש באכילתו, יש אוכל לשם אכילה גסה, ויש אוכל כמו שהזכרנו לחזק גופו לעבודת הבורא לפני המיד, והכוונה תהיה לפני המיד לשמו לעבודתו.

הה"צ האב"ד מסיגעט בספרו "יטב לב"

ויקחו לי תרומה" (כ"ה - ב), רש"י לי, לשמי, הנה מבואר בספרי יראים שהגם שהחיות הוא על כל איש ישראל להיות עניו ושפל בעיניו ולהזיק את כל אדם גדול ממנו, וכמו שכתב הרמב"ן בהאגרת שכתב מעכו (י"א) לבנו בנימין ענוה, וצוהו לקרוא את האגרת פעם אחת שבוע, וזה לשונו: "לכן השפל את עצמך וינשאוך המקום, על כן אפשר לך, איך תתנוג במידת ענוה, ללכת בה המיד, על דברך יהיו כונתם... וכל אדם יהיה בעיניך גדול ממך, כי באם חסם או עשיר הוא, תכבדהו מתמת הכמהו, גם אמרו חז"ל, רבי מכבד עשירים" (עירובין פו) והיה ענותך (הר"י רי"ת י"ד), על כן תכבדו מתוך שחזק שבוע, ורש"י הוא, ואתה עשיר או חכם ממנו, חשב בלבך, כי אתה חייב והוא זכאי ממך, שכל מוטלת אחריות והר ממנו בהתנוגותו, על זה הוכיח את עמיתך לשם שמים, חקש, עליו לומר גדול אני כמאמר הכתוב, ויגבה לבו בדרכי ד' (דברים יומים ב', י"ז - ו), מה שנוגע לדרבי השם, אז הוניה את הענוה וגבה לבו, כי קצת גאוה צריך לרכש כל אחד ואחד, שהרי אמרו חז"ל (סוטה ה): לעולם לימד אדם מדעת קונו, שהרי הקב"ה הניח כל ההרים וגבעות והשרה שכינה על הר סיני, ואם הכוונה לקצוניות במדת הגאוה, לא היה השכינה לכל לשכון בהר אלא בעמק, משמע שקצת גאוה נחוצה, כפתגם העממי: במאם אתה אצל בוו"ל, אז אצל הברך אתה בחנם", וכמו שאמרו חז"ל (סנהדרין ל"ז) שכל אחד ואחד חייב לומר בשבילי נברא העולם, ואמרו שם (סנהדרין ק"א) מפני מה זכה ויבעם למלכות, מפני שהוכיח את שלמה לשם שמים, ובחושן המשפט, סימן רל"ח סק"ד ובאה"ט סי"א, מי שגלה לומר בשבילי נברא אחרים מתרים ללול בכבודו והו"ו ויקחלו עז, תרומה" לשון התרוממות רוח והתלבשות עז, בתנאי רק לשמי, אז יש להם רשות להתרוממות, הרב רהמני, גאלאץ

ידיעות

הכרמל האינראה

העתונים חודיעים הו-
 פנת כרן שירים חתת הכותרה "הכרמל האינ-
 נוא" מאת המשוררת הדתית החותמת רק בשוה הפרטי זכדה, ההשקפה היהודית של חיי-עונם בניגוד לחיי-שעה תופסת מקום ח-שוב בתפלת השוית של המשוררת, פוא"י הב-סיח לה מקום קדמי בתחום הספרות ובכרן הנוכר זכתה לפרס ברוך.

בנימין פראנקלין

העתונים האמריקנים ספרטמים זמון האח-רון סתמיים גנוזים המעידים על ריעונותו ורשיותו של בנימין פראנקלין בנוגע ליהו-דיס ב, פראנקלין היה פילוסוף ומדינאי בת-קופת הכרזה העצמאות של ארצות הברית, בשנת 1730 כתב פראנקלין בעתון "וי פראלואניה גאוס"; והיהודים היו אנשי מדע ואמנות טרם שהרומאים

מומחה לעברית יאפאני שחל"ח

בירושלם שבק חיים בתור אומות ואף קרב היו עור יוטים בקרב העמים. בשנת 1753 פרסם זמור אורה חותם של נתן לוי שקיים אחו בחשן חמש עשרה שנה יחסים סח-ריים, הוא נלה גם רגשי אהרה לכפי ה"י הודים בעת שהותו ב"אנגליה, איפה קיים יחסים עם עמנואל מו-דעט דא קוסטא חנר האגודה המלכותית ועל אישים יהודיים בעלי שם אחרים, כמו חיים שלחה, ברנארד גראץ ובנימין גונס.

בשנת 1788 היה הלא-שוו על רשימת התור-ח"ם להקמת בית-כנסת בפילדלפיה, שיש לו היסוד על הסטוריה, הוא נרב אז חמש לירות.

תשורה חשובה

הספרות הלאומית ב-ירושלים קבלה חמשלת בלגיא כתשורה ארץ ספרי הסטוריה, תרבות ואמנות.

שמות תנכיים

נקבע שבת"ן נמצאים 1500 שמות בני אדם, אך רק כ-140 מהם עולמו הדי"ר משה קו"פ-מן, המנוח היה נשיא איגוד יהודי בראזיליא, סגן יושב ראש של הקונגרס היהודי של אמריקה הלאסנית ויו"ב-בראש של הספר האיגונים מהיוסדין, ומצילה יהודים-חש-ביס בעלי אופי תר-בותי או נדיבותי.

לזכרון

בסאן-פאולו הלך ל-עולמו הדי"ר משה קו"פ-מן, המנוח היה נשיא איגוד יהודי בראזיליא, סגן יושב ראש של הקונגרס היהודי של אמריקה הלאסנית ויו"ב-בראש של הספר האיגונים מהיוסדין, ומצילה יהודים-חש-ביס בעלי אופי תר-בותי או נדיבותי.